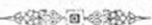

LETO II.

ZVEZEK IV.

LJUBLJANSKI

Z V O N.

IZDAJATELJI:

J. KERSNIK, F. LEVEC, J. STRITAR, Dr. I. TAVČAR.

ODGOVORNI UREDNIK:

FR. LEVEC.

V LJUBLJANI.

TISKA „NARODNA TISKARNA“.

1882.

Vsebina 4. zvezka:

	Str.
1. B. M.: Spomladi. Pesen	193
2. Gorázd: Zvečer. Pesen	194
3. Dr. Fr. Detela: Malo življenje. Povest. (Dalje)	195
4. Dr. H. Dolenc: Izza mladih let. II.	209
5. Boris Miran: Po velikem požaru	213
6. Simon Rutar: Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja. (Dalje)	218
7. P.: Dekliška tožba. Pesen	226
8. X.: Oljki. Pesen	227
9. —b—: V cerkvi. Pesen	228
10. —b—: Pomladanski dan. Pesen	229
11. Janko Kersnik: Lutski ljudje. Povest III.	229
12. J. Jesenko: Zemeljski potresi. XXIV.	236
13. J. Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih. (Dalje)	241
14. A. Bezenšek: Šolstvo in prosvetni zavodi v kneževini Bolgarski.	246
15. Slovenski glasnik.	250

Ljubljanski Zvon

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelj: Janko Kersnik, Fr. Levec, Jos. Stritar, dr. Ivan Tavčar.

Leto II.

V Ljubljani, 1. aprila 1882.

Štev. 4.

S p o m l a d i.

I.

Prvi cvetici.

Drobna res si ti, cvetica,
Se imena ti ne vem;
Vender si mi vseh kraljica,
Če tako ti reči smem.

Prva ti razveselila
Željno moje si okó;
Prva si mi oznanila:
Zima vzela je slovó.

Glej, čebelica marljiva
Tudi bliža se ti že;
Po ostréji ti razriva,
Išče si jedi sladké.

Malo res je še zaspana,
Nekam hripavo brenči;
Ali krepka tvoja hrana,
Spet jo skoro poživi.

II.

Potoku.

Je-li, to ti je po volji,
Da več nisi v led vkován;
Prost sedaj hitiš po polji,
Potok, bister in glasán.

Teci, teci, ti vodica,
Dalje tu ne múdi se;
Mnoga pisana cvetica
Foleg tebe zbúdi se!

Ribice po tebi tudi
Že vesel imajo ples;
Čas i njim minil je hudi,
Prišla je pomlad z nebés.

III.

O zakaj ne tudi ti?

Veselé se drobne ptice,
Slavec poje in strnád;
V solnci plešejo mušice,
Ker prišla je spet pomlád.

Jaz po polji se sprohajam,
Ki veselo zeleni;
Z rádstjo okó napajam,
Ki navdaje vse stvari.

V srce tudi naj pösije
Radosti mi žar gorák :
Notri v srce, ki ga krije
Žalosti temán oblák!

Je-li to pregrešna želja:
Enkrat še naj bom vesel!
Rad veseljnega veselja
Mali del bi svoj prejel. —

Žalost, žena gubolica,
Ali skrb te zovem naj?
Pústi, zvesta me družica,
Le za malo časa zdáj!

Ti ne ganeš se' od mene,
Kakor senca greš z menój:
Vse veselje dih prežene,
Dih strupéni, smrtni tvoj!

Kamor ti si le stopila,
Tam cvetice vse zvenó;
Kadar ti si jih splašila,
Ptice več ne zapojó.

Čas beži, življenje gine,
In živi se le enkrat;
Predno v večne grem temine,
Kdaj vesel bi bil še rad!

Glej, vse giblje se in poje,
Veseli se, kar živi;
Srce moje, srce moje,
O zakaj ne tudi ti?

IV.

Pomlad v pomladi.

Vse je mladó, oj vse je lepó,
Vender takó nič, dete ljubó,
Kakor je tvoje obličje cvetoče.
Kar tu cvetic ob vodi cvetè
Lépe so vse, a katera pač se
Tvojim očem le primerjati hoče?

Dnevi mladí prenašlo bežé,
Sreče, otrok, raduj se mladé,
Skači, igráj po otročji navadi!
S čela oblak mi gine temán,
Vender še lep doživel sem dan,
Prava pomlád si mi, sinček, v pomladi:

B. M.

Zvečer.

Glej! kmalu bode solnce pot
Po nebu dokončálo:
En hip — in več ne bo ga tod,
Za goro tam bo palo.

O, naj le pade za goró,
Očém naj trudnim zgine!
Ko kratka noč minila bó,
Saj spet, saj spet zasine.

A ko življenja pa večér,
Prijatelj, náju ločí —
Kdó vé, kdó vé, če še kater
Svidénja dan napočí?

Gorázd.

Malo življenje.

Povest.

Spisal dr. Fr. Detela.

VIII.

Bil je večer; nad mizo Premčevo brlela je svetilnica in razsipala več dima okrog sebe nego luči. Za mizo si je podpiral glavo Premec; Jurij in Miha pa sta sedela pri peči, ki se je ravno tako uspešno branila dajati gorkote od sebe kakor luč svetlobe.

„Mokra drva nerada gore,“ pravi starec. „Pojdi, Miha, pa obrni stor!“

Miha uboga očeta in Jurij se tudi vzdigne. „Jaz pa prinesem,“ pravi, „par storžev turšice, da se posuše.“

„Ni treba!“ brani Premec. „Saj se še mi ne moremo. Poliček vina bi nas pač drugače razgrel. — Kaj pravita, fanta,“ vpraša, ko je Miha zopet zasedel svoj prostor, „kako bi uganili, da bi prišlo kaj denarja k hiši; pomislita!“

„Sinoči sem bil doma,“ reče Jurij in gleda k tlom.

„Aha, si pa starega po doti vprašal, — kali?“ smeje se Premec; „tu si jo pa zavozil! Zakaj nisi meni prej povedal, da greš domov po denar, jaz bi ti bil povedal, kaj tvoj stari misli!“

„Kaj?“ reče Jurij.

„Da ti bo dal doto takrat, ko bo umrl! Tako je bilo tudi dogovorjeno, ko se je naš France ženil doli pri vas! Stari si je toliko izgovoril, da bo dal lahko tebi sam, kar ti gre; in on ima še nekaj šmarnih petic skritih, da še domače miši za nje ne vedó!“

Jurij je molčé zrl pred se.

„Kaj pa si vendar zvedel doma?“ vpraša čez nekoliko časa Premec.

„I — blizu toliko, kolikor ste mi Vi zdaj povedali!“

„No, vidiš!“ reče zadovoljno Premec; „se ve da, ko bi bil tvoj ranjki brat Luka jedno leto prej umrl, potem bi te ne bili v vojake

jemali, in ti bi lahko zdaj doma gospodaril; naš France bi pa nama z Mihom kuhal tu gori, — in primojdunaj, tudi nama bi bilo bolje!“

„Se ve da,“ godrnja Miha nejevoljno, „jaz bi le rad vedel, s čim bi Vam bil France sok belil!“

„Ti ga pa še ne soliš ne!“ zavrne Premec.

„Da, da, ko bi bil Luka prej umrl!“ vzdihne poluglasno Jurij.

„E, kaj boš govoril!“ oglasi se stari zopet izza mize, „ko bi si bil Poravnéto Tomaz prej doma nogó zlomil, ne bili bi mu sinoči pri Nacetu treh zob izbili! Kar je, to je; namenjeno ti je bilo! Sedaj rajši pomisli, kako bi drugod kaj denarja dobili; domača dota ti ne bo ušla — čakal jo pa boš, čakal! — Tvoj stari je trden kakor črni gaber!“

„Trije pari so na oklici,“ izpregovori Miha. „Dva sta iz hribov, tam ne bo nič; tretji je pa tudi tak, da bi kar na vrbovo piščal godel.“

„To ni nič,“ pravi stari in se zamisli. — „Sam ljubi Bog ti meni pomagaj pa mamka Božja!“ reče čez nekaj časa, „kako bi prevarili pa zvili tega Rožanca! Primojdunaj, to bi bilo veselje! Ta skopuh mi očita, da mu po gozdu kradem in iz kozolca jemljem, ko ima vsa grmovja sešteta. Za vsako vejo ve in snope ima v kózolci vse zapečatenene. O ti vrag požrtni! Na svete Višarje se obljubim, in pa še tebe, Miha, če bi ga mogli kako prekaniti.“

„Oča, to si pa le izbijte iz glave!“ pravi Miha. „Starega lisjaka pa ne boste ujeli, posebno zdaj, ko se je Jurijeva kupčija tako slabo obnesla. Náte je hud, Jurij, kaj?“

„Kakor sam pajek,“ odgovori Jurij. „Toliko da se nisva stepla, ko sem mu povedal o tistih krajcarjih. Hudo sem se moral premagovati, ko me je ošteval. To pa še zmerom misli, da se mu lažem, da sem denar kar utajil.“

„Ne vem, kaj bi dal,“ pravi Miha, „da bi bil njegov obraz takrat videl, ko si mu ti povedal to strašno izgubo dveh grošev. Ali so se mu pa usta pobesila, kaj?“

„Jezi me, kadar se spominam,“ reče Jurij, „pa smejeti se moram. Tega bi ne bil nikoli verjel, da je res tako lakomen. Kakor bi mu bil dušo jemal, tako hudo mu je bilo. Veš, od konca ni bil nič jezen, dokler je imel še kaj upanja. Oh, Jurček, dejal je, ljuba duša, ti se misliš malo ponorčevati z mano; pa to ni lepo. Jaz sem star, ti si pa mladenič; daj mi denar nazaj, saj ti nisem zdaj zadnjikrat

pomagal! — Jaz trdim, da sem denar izgubil, pridušim se; on pa nič ni hotel verjeti, pa ni hotel. Kadar se pa jaz obrnem, da bi odšel, takrat pa skoči kvišku, skače sem ter tja kakor obseden, lasje so mu pri ušesih stopili po konci in tako je pihal, kakor pisan gad. Ti nehvaležnež, vpil je, jaz sem te rešil, in ti mi tako plačuješ? Poberi se izpred mojih očíj! — Na to pa pravim jaz: Oča! nikar se ne jezite! Kar je, to je; štirinajst dnij Vam bom delal zastonj, kadar boste hoteli. — Malo je odnehal dedec, mislil si je menda, boljše nekaj kot nič. Potlej je pa spet začel. Vpil je in klel tja v en dan, jaz sem se pa izmuznil. Streljal bi me bil, če bi bil imel puško pri rokah; rekel mi je pa vse, kar je priimkov na svetu.“

„In ti si ga poslušal?“

„Poslušal, zvesto, kakor dekleta zakonske oklice. Trdo sem se držal, pa neumnega sem se naredil, da-si me je pest srbela, kakor ne vem kaj. Pa kaj sem hotel? Saj veste, kako je!“

„Nič greha bi ne bilo,“ meni Premec, „če bi ga bil malo pretisnil. Le premisli, kak je ta cigan — človek mu ne more dobro reči! V kako nevarnost te je poslal s tisto tatinsko robo! Sam ni hotel iti, poštenjak; pa si je mislil: naj ta mladič záme gada ujame; če tega primejo, ni take škode. Ali je to lepo? Potlej te pa še dolži, da si mu denarje ukradel in tatu te imenuje! Oh, Jurij, ti ne veš, kako neznansko rad bi ga jaz ujel. Toda, kakó, kakó!“

Dedec se zamisli in vleče počasi dim iz pipe; čez nekaj časa vzame jo iz ust in pravi: „He, Miha, pod kozolcem je vozič ajde naložen, kaj?“

„Naložen,“ odgovori sin, „kadar hočete, pa potegnemo na pod, pa omlatimo.“

„Ta človek je tako lakomen, tako samogolten,“ razlaga Premec, „da mi je pol voza vem da že v mislih požrl. Oni dan je vohal okrog kozolca, pa sem ga hitro odpravil. No, in kaj mi reče! Ajde imaš pa res toliko, pravi, da je morala kar druga vrh druge rasti; kaj ne, prodal je boš pa še več? — Sekiro sem vrgel za njim, pa hudirja ne zadeneš nikoli. — Ti, Jurij, moraš k njemu!“

„Da me iz nova zapodi, ka-li?“ ugovarja Jurij. „Kaj hočem jaz?“

„Nič, ti moraš! Jeza se mu je že razkadila in zdaj on kar premišljuje, kako te bo priganjal k delu. Nič se ga ne boj! Kar pojdi! Ti ga moraš spraviti, da se bo moje ajde lotil.“

„Oh, kaj Vam prihaja na misel!“ odvrne Jurij. „Da bi sleparil pa legal okrog; ne, tega ne storim; kar pustite me!“

„Ti moraš! Ni drugače. Jaz hočem tega lisjaka zviti in ti, Jurček, mi boš pomagal. Pomisli, kako te je on izpeljal na ta somenj, kako te je zmerjal in da ne bo nič družega pri vsem tem kakor smeh. Reci mu samo, da je pri meni naložen voz ajde, velik voz in priročen, kakor bi se ponujal; drugo bo vse sam storil, ker misli, da je najmenj pol voza njegovega. Potlej ga pa dobimo. Jurij, če me imaš kaj rad, Jurček, sin moj, pojdi! Videl boš, kako se bomo smijali.“

„Saj to ni nič tacega,“ pristavi Miha, „to že lahko storiš.“

„Jurček, če sem že katerikrat kaj zate storil,“ prigovarja Premec, „ubogaj me! Zmerom sva bila prijatelja.“

Dolgo se ustavlja Jurij, kajti zoperno mu je bilo sleparstvo in upiralo se mu je posebno zato, ker je proti Rožancu namerjeno moralo mu nakopati krivnjo nehvaležnosti; slednjič ga vendar zmaga skupna prošnja očeta in sina, ki sta mu bila dala že toliko dokazov zveste udanosti.

IX.

V tem, ko se je ta naklep koval, sedel je Rožanec doma na čelešniku, kadil iz svoje pipe in plaval po izbi. Govoril pa je mož oblastno, in kaj bi ne, ko ima pred sabo samo žensko poslušalstvo? Njegova hiša je namreč zbirališče, in njegova žena mogočna pokroviteljica postarnih samic, ki so po leti na delo hodile, po zimi pa kite pleto za slamnike in ljudi opravljajo. Duhovne gospode in mlada dekleta, zakonske može in vasujoče fante, vse prerešetajo in obdelajo ženice pri Rožanci. Popolno svobodo govorjenja pa imajo se ve da le bolj čez 'dan, ko Rožanca v hiši ni, kajti zvečer tudi on sam katero reče, ne da bi vedno poslušal. In zlato jedro je, kar on pravi; kajti vsekdar govori on z višjega stališča. Njegove obravnave se ne dotikajo nikoli posameznih oseb, to tukaj z veseljem zabeležujemo; postave in naredbe, šege in navade, te on presoja in popravlja in prenareja, kajti takemu možu ni, da bi ugajalo vse vprek.

„Ha, pravica!“ tako modruje iznad čelešnika. „Za bogatina je dobra reč ta pravica: kaj hoče pa revež ž njo? Bogatina pravica varuje na vse strani, reveže pa pritiska na vseh plateh. Kamor se ganeš, — stoj! zavpije kdo, tu je moja pravica; obrneš se proč,

ustavi te že drugi; tu je zopet tega pravica, tam onega: tvoja pa nikjer!“

„Oh, kaj pa, revež je revež!“ tarnajo žene kakor kor v grški tragediji.

„Goveja živina gre na pašo,“ nadaljuje Rožanec, „pastir pa za njo. In če vprašajš: čegava je ta telica? pravi ti: Rožančeva, in: čegava ona maroga? Potokarjeva, odgovarja se ti. In ta lisca? Vrbanova. Vsaka ima svojega gospodarja, ki skrbi zanjo in jo pod streho jemlje. Hudiman!“ plune Rožanec po izbi. „Pa pojdi v gozd, pa vprašaj: ali ga vidiš, zajca? Čegav je? — Vsak se ti bo smijal. Pa pojdi doli k potoku, pa vprašaj: čegava je ta riba? Pa oni rak? — Kdo ti bo odgovoril? Noben živ človek ne!“

„Kaj bi pa tudi odgovarjal?“ čudi se Mina za kolovratom.

„Zlodeja bi odgovarjal!“ huduje se mož na čelešniku. „Molčati mora, ko nima nič odgovarjati. — Bog,“ pravi Rožanec dalje, „izpustil je ribo pa raka v vodo, da plavata in lezeta sem ter tja, češ, kdor vaji dobi, tega sta pa. Zajca je zapodil v gozd. Kdor te ujame, tako je dejal, ta te pa ima. Gospoda je pa vse pozaprla. Medveda le ubij pa volka, ki graščaku škodo dela; zajca pa pusti, ki ti zelje krade pa drevje lupi. Revščina, ta je dan danes največji greh; čudo, da naš še ne zapirajo zavoljo nje.“

„Oh, oh, siromaka vse tare!“ zdihujejo žene in pijo hruševko, ki je po večerji ostala.

„Sveti Miklavž,“ govori Rožanec, ne meneč se za ženske vzdihljaje, „ta je najboljši svetnik za kmetskega človeka: on je bogatim jemal, pa revežem dajal.“

Rožanec bi bil še obširneje in temeljiteje razvijal svoje nazore, da ni v tem trenutju potrkal nekdo na hišna vrata.

„Janez, pojdi gledat, kdo je!“ pravi žena, in Rožanec stopi počasi ven. Ženice pa staknejo porabivši prosti čas glave skupaj in ugibljejo, kdo bi to bil. — V izbo stopi Jurij.

„Dober večer! vsem vkup,“ pozdravlja družbo. „Oča, tukaj Vam vrnem smodnika, ki ste mi ga oni mesec posodili.“

„E, saj ga ne potrebujem. Imam ga še, imam,“ meni mož in iztegne roko po zavitku. „Če pa ni drugače, daj ga sem, da ne boš nalašč hodil.“

„Ali ste še kaj hudi náme?“

„Grdo si me bil osleparil, grdo! To veš, da meni ni za tiste krajcarje, da-si bi jih bil lahko bolje obrnil, ampak da si me imel tako za norca!“

„Vi ste še zmerom nejeveren Tomaž. Počakajte! Drugače boste govorili, ko bova v logu kosila.“

Ženice so skrivnostno pogledovale fanta in si kimale, Mina pa izpregovori in pravi: „Jurij, če se ti ljubi hrušek, kuhanih, tukaj le je skleda!“

Juriju se sicer ni ljubilo posebno, vendar se vsede in pokusi.

„Mraz je zunaj, mraz!“ meni stara Jera zraven njega.

„Mraz,“ pravi Jurij.

„E, pa bo še bolj,“ opomni Rožanec, ki je zopet zlezal na peč, „danes imamo komaj prvi krajec. — Kje si pa ti bil?“

„Doli pri Šimnu v malinu,“ odgovori Jurij.

„Okrog Premca te ženske večkrat vidijo, kaj?“

„No, časi se tudi tam oglasim.“

„Veš, kaj ti jaz povem? Jedenkrat sem ti bil menda že rekel, pa še ti rečem: Varuj se tega človeka! Nič ga ni prida. Vse ječe je že odrgal in če bi šlo po pravici, še bi sedel. Starega grajskega gospoda, Bog mu daj nebesa! kdo drugi ga je ubil kot Premec? Se ve da pravijo ljudje: vrag ga je vzel, vrag. Kaj pa da! Hudoben človek je tudi vrag, le meni verjemi, Jurij! — Ej, Bog ve, koliko žita bi jaz imel v kašči in koliko sena na hlevih, če bi ne bil Premec moj sosed.“

„Kako pa grdo preklinja!“ vzdihne jedna ženica, „kar strah obide človeka! Ali se mu ni že jedenkrat hudoba prikazala?“

„Kaj jedna!“ popravlja drugo ženišče. „Sto in tisoč hudob je videl, ko je kosil doli pri studenci. Zaklel je, pa se mu je zavalilo pod noge, kakor velik zelen kuščar. Pa je udaril s koso, pa jih je bilo na jedenkrat vse zeleno, poln travnik, Bog nas varuj! Potlej je pa znal moliti, potlej!“

„To naj bo, kakor hoče!“ reče moško Rožanec. „Naj se mu prikaže, kdor hoče in kjer hoče, samo moje posestvo naj pri miru pušča!“

„Saj ima sam tudi dosti polja, ka-li,“ opomni Jurij, „da bi mu ne bilo treba jemati.“

„Dosti polja, se ve da! Kaj ima? Toliko, kar se krava obrne; če pa žene par volov vštric, mora pa jeden že po tujem stopati. Nič nima; pridelal bo pa, kakor vsak drugi.“

„Morebiti je pa zemlja njegova posebno rodovitna.“

„Zato, ker jo ptiči gnojé, ka-li?“

„Kako bi mogel imeti tak grešnik kaj božjega blagoslova, to jaz vprašam,“ čivka jedna ženica.

„No in zdaj sem šel pod njegovim kozolcem,“ pravi Jurij, „in lep voz ajde ima naložene.“

„Ti strela! meni jo je ukradel!“ huduje se Rožanec. „Skoro vsa je moja. Pa da jaz te strele ne morem nikdar zalesti!“

„Če bi bil jaz na Vašem mestu,“ pravi Jurij, „pa da bi vedel, kaj je mojega, jaz bi se pa kar sam odškodoval; kaj?“

Rožanec misli in misli in svet mu dopade, da-si je precej nevaren.

„Tako bi jaz naredil,“ povzame zopet Jurij, „Vi pa storite, kakor hočete. Toda kar je Vaše, mislim jaz, to je Vaše in naj ima, kdor hoče. Menite, da je to greh, če jaz komu nazaj vzamem, kar mi je ukradel?“

„Ha! kaj bo greh!“ pravi Rožanec. „Zgolj pravica je to, vender“, — mož premišljuje zopet — „vender so sitnosti zraven.“

„Vi mislite,“ opomni Jurij, „da Vam pa nemara ni kradel. Da ste ga samo obdolžili in da ne veste za gotovo.“

„Ne, tega pa ne!“ razvname se mož. „Da mi je kradel, na to pa prisezam, kadar kdo hoče; samo videl ga nisem.“

„Kaj se pa potlej bojite? Pojdiva, jaz Vam pomagam! Vsak naj dobi svoje.“

„To je prav in pa Bogu všeč,“ odgovori Rožanec in skoči s čelašnika. „Samo počakajva malo, prezgodaj je še!“

Ni trajalo dolgo, in Jurij in Rožanec peljeta male seni po škripajočem snegu. Nobeden ne izpregovori besede; Rožanec se veseli na tihem, da bo staremu zoperniku jedenkrat dolg poplačal; Jurij se pa sramuje, da je tako povrnil svojemu nekdanjemu dobrotniku. Vest ga peče, rad bi zopet vse poravnal.

„Oča!“ šepne Rožancu, „počakajte!“ —

„Tiho, tiho, zdaj ni časa,“ odvrne oni in hiti dalje.

Jurij misli, kaj bi storil, a pot je kratka; že sta pod kozolcem.

„Veste kaj, oča!“ izpregovori zopet, a oni hiti na svoj voz nakladat. „Oh! pojva proč, pojva!“ pravi Jurij.

„Tako, takoj!“ šepne starec, „še dva snopa!“ in ne more se ločiti od tujega blaga.

Na jedenkrat se zasliši od hiše sem krik: „Tatje, tatje! Pomagajte!“ in Premec in Miha pritečeta vsak od jedne strani. Rožanec je kar obstal in še na misel mu ni prišlo, da bi bežal.

„Ha, ti peklenski tat!“ vpije Premec in ga prime. „Ti mi kradeš pridelke mojih žuljev. Počakaj, pred sodnijo se vidiva, zdaj pa z mano!“

„Ti pojdeš pa z mano, nisi nič boljši!“ reče Miha Juriju in se nasmeje na ves glas. V srce je zbedel Rožanca ta smeh, na jedenkrat mu je vsa zvijača jasna. Če bi bil Jurij vedel, kak pogled je nanj obrnil, mislil bi, da ga sam peklenščak meri, taka zloba in toliko sovraštva je bliskalo iz očesa.

„Ahà, tako!“ reče med zobmi. „Čakaj, to si zapomnim, dokler živim.“

Nič se ni branil, ko so ga peljali v hišo. Premec se vsede široko za mizo, Miha pa stoji z Rožancem in Jurijem sredi izbe.

„Cesarska kraljeva sodnija,“ govori Premec, „začenja zdaj preiskovanje. Pripeljite prvič starejšega hudodelca! — Kako ti je ime?“ vpraša porogljivo.

Rožanec molči in se trese od same togote.

„Če ne boš odgovarjal, kakor se pred gosposko spodobi,“ nadaljuje Premec, „velim te biriču odpeljati. Hoj, povej, koliko let imaš, grešnik sivi!“

„Molči, molči! norec stari!“ reče zamolklo Rožanec. „Saj vem, da vsi trije od lakote cercate in da vam je samo za denar. Povej, koliko potrebujete, da bo konec teh norostij!“

„Oho, le počasi!“ ustavlja ga Premec. „Kaka sodnija bi bila to, ki bi tako imenitno reč tako hitro presodila. Počasi pa zložno, tako je sodnijska navada, če še ne veš. Povej ti, Miha, kaj je zakrivil ta človek, ki tukaj stoji.“

„Kradel je,“ pravi Miha. „Ajdo je jemal s tujega voza in tajiti ne more, ker smo ga zasačili.“

„Koliko je škode storjene po tvojem mnenji, Miha?“

„V okroglem številu in po kerščansko zračunjeno deset goldinarjev; rajši pa več!“

„Koliko priznavaš ti, zatoženec?“

Rožanec molči.

„He, boš govoril, grdoba, če te sodnija vpraša!“

Rožanec ne odgovori nič.

„Če bi ne bil jaz tako milostiv, kakor sem, moral bi plačati in še zaprl bi te, posebno ker si tega mladega, neizkušenega človeka k tatvini zapeljal.“

„Koliko hočeš, hudič? Povej!“ zavpije Rožanec togoten in tudi Juriju se je čedalje neznosneje videlo vse počenjanje.

„Končajta!“ reče tako, da se je znalo, da mu je resnica.

„Ta kazen torej teh desetih goldinarjev,“ govori Premec, „se bo med zatoženca razdelila, kakor zahteva pravica. Vsak plača polovico. Rožanec, ti boš dal pet goldinarjev, in ker si starejši, še tri hlebe belega kruha in tri bokale vina. To se ima do jutri večer sem v to hišo postaviti. Toliko časa ostane voz tukaj. Zdaj pojdi! Zapomni si pa, da ne sme nobeden drugim očitati tatvine, kdor sam krade.“

Rožanec omahuje iz sobe, ne pogleda nikogar in zaloputne duri za sabo; glasen krohot nastane, ko je odšel.

„Bolje se mi zdi,“ pravi Premec, „da smo tega jazbeca ujeli, kakor da bi mi kdo sto goldinarjev odštél, primojdunaj!“

Samo Jurij se ne smeje; srce mu pravi, da je grdo ravnal, in hudo ga teži zavest, da je on ponosnega moža tako ponižal in potrl.

„Ti se bojiš tega pretenja?“ vpraša ga Miha. „To je prazen strah, verjemi mi.“

„Neumnost!“ pravi Premec, „nič druzega. Dobrega ti še nikoli nič ni storil in kaj ti more škodovati? Meniš, da te bo izdal? Da bo sam sebi past nastavil? O, tako nespameten pa ni.“

„Jaz se nič ne bojim, naj me ovadi ali ne,“ pravi Jurij, „ampak žal mi je, v srce mi je žal, da sem to storil; po pravici povem. Kaj bi dal, da bi mi on ne bil pri Znamenji pomagal, da bi ne bil nič zavezan!“

„Potlej bi ti bil pa res nevaren, potlej,“ pravi Premec. „Toda zdaj je, kar je.“

Tako žalostne noči pa Jurij še ni imel. Trdo sta že spala njegova tovariša, on pa je premišljeval in skušal zagovarjati svoje ravnanje. A ni se dalo, ni se dalo in solze so mu silile iz očij.

X.

Tiha noč se je bila razgrnila po zemlji. Doli v Dolini brlé skozi zamrzla okna medle lučice; okrog pečij pa se stiskajo ljudje in si kraté dolgi večer. Moški koljejo polena v treske in režejo zeljne šture, ženske predejo in pletó, otroci pa si igrajo sredi izbe in poslušajo stare pripovedke o razbojnikih in zmajih, o steklenih gradovih in zakletih kraljičinah, najrajši pa o divjem možu, ki je hodil pred mnogo mnogo leti v Prapreče. Hud je bil in kosmat in drva je hodil krast v graščino; toda graščinski gospod mu je posvetil! Medveda je

prikljenil k skladalnici in sprijela sta se z divjim možem in vrgla. Ni ga sicer zmogel medved, a divji mož tudi ni hodil več krast; samo v malinu pod gradom se je še parkrat oglasil in vprašal, če imajo gori še tisto hudo mucu. — Zvedavo povprašujejo otroci, če še živi divji mož in kje biva in strahoma se ozirajo po oknih, če bi se ne prikazal, kar na jedenkrat s kolom na rami. A ni ga; pregrda mu je cesta, kajti goro in dol pokriva sneg, ki pa vedno še naletava. Dolgočasna je taka noč, če te zasači pod milim nebom, ko ne vidiš družega ko zimo in sneg in slišiš le jednolično skovikanje sove in sem ter tja kak pok, če ulomi sneg kako vejo v gozdu. Kdor le more, drži se doma in peči, popotnik pa podviza svoje korake, da bi prej došel do zaželjenega cilja.

Tacega zaželjenega cilja pa menda ni imel Jurij, ko je počasi stopal proti Gorici. Mudilo se mu je tako malo, da je celo daljšo pot ob gozdu ubral, mestu navadne po polji.

Dolgo se je bil mudil na očetovem domu in natanko je moral vse dopovedati o Rožančevi lakomnosti in o zvijači starega Premca, kajti hitro se je bila raznesla ta vest po okolici. Mnogo smeha so vzbudile Jurijeve besede in sam se je tudi smijal, in čedalje smešnejši se mu je videl ves dogodek, kakor ima človek sploh mnogo boljši spomin za vesele kakor pa za žalostne strani svojega življenja.

Zadovoljno so živeli Jurijevi roditelji poleg novega gospodarja, in ker si je vsa hiša na roke šla, šlo je tudi delo vrlo izpod rok. Veselili so se vselej, kadar jih je obiskal Jurij in prigovarjali so mu večkrat, naj vedno pri njih ostane, in on je tudi že premišljeval, če bi ne bilo najbolje kar doma ostati. Dela bi imel sicer več kakor pa na Gorici, a tudi jesti bi dobil več in nadlege take bi ne delal doma, kakor pa pri tujih. Vender ga je zadrževal pomislek, da bi s tem nemara svojo družino spravil v sitnosti; in nekako nerad bi tudi zapustil veselega Premca in kratkočasnega Miha, katerih se je bil že dobro privadil; vse drugo bi bilo doma, a dolgčas bi bil pa tudi.

Spoznalo se je bilo, ko se je vračal Jurij na Gorico. Brezskrbno je korakal svoj pot in mislil ni menda na nič, ko mu zadoni na ušesa oster glas klarinetov. Kaj pomeni to? misli si Jurij in obstane. Zopet zapoje piščal. To je Miha, pravi Jurij, kaj neki dela ob tem času? Glas je prišel s poljskega pota, ki pelje iz Doline, in Jurija žene radovednost pogledat, kaj bi to bilo.

„Miha, ali si ti?“ zavpije, ko je prišel blizu pota.

„Kaj pa, kaj pa,“ odgovori znani glas. „Čakaj, pridem takoj k tebi.“
Kmalu se snidefa prijatelja.

„Danes ne smeš k nam,“ pravi Miha in vleče onega s sabo proti gozdu.

„Zakaj ne?“ vpraša Jurij.

„Žandarji so prišli. Ali so sami izvohali, da pri nas prebivaš, ali pa jim je kdo povedal.“

„Da bi se bil Rožanec tako hitro znosil?“ pravi Jurij zamišljen.

„Glejte, glejte!“

„Trije so bili,“ nadaljuje Miha. „Vrata so hoteli podreti, tako razbijanje je bilo. Oča gre odpirat, jaz sem se pa skrila. Peč je pri nas tako narejena, da brez truda kako pečnico izmakneš in zopet nazaj vstaviš. To je časih dobro, in jaz sem bil kar hitro v peči. Da mi ni bilo posebno vroče, to si lahko misliš. V izbi pa kriči žandar nad očetom: Kje je uhajač? kam ste ga skrili. Po vseh kotih je šel: pod streho, v hlev in celo na kozolec, druga dva sta pa stražila okrog. Oča se je menda tresel v izbi, jaz pa v peči od samega strahu; pa ne zavoljo sebe, ampak zavoljo tebe. Kaj bi bilo, če bi ti ob tem času v taki temi prišel domov! Sam angelj varuh te je pridržal! Saj ne vidiš človeka, predno se zadeneš óbenj. Povedal nisi nič, kam greš, zdelo se mi je pa, da si šel domov v vas. Kako rad bi te bil posvaril: varuj se, pa ti zlodeji so bili povsod. Vender sem se pa srečno izmuznil v temi in piščal je bila tudi dobra, ki sem jo imel v žepu, ker po noči ušesa dalje neso kakor oči. Če ti je namenjeno, dejal sem, slišal me boš in razumel; če ne, je pa tako vse zastoj.“

„Kaj praviš, kam bi šla zdaj?“ vpraša Jurij.

„K nam nikakor ne; v Dolino pa tudi ne, tam je še bolj nevarno. Zunaj je pa tudi mraz, hu!“

„Veš kaj?“ izpregovori Jurij. „Pojdi ti domu, jaz bom pa že tod kje prenočil. Jutri mi pa prideš povedat, kako in kaj.“

„Toda kam?“

„Bodi brez skrbi! Kar piščal vzemi, zapišči, pa se bova dobila.“

„Ne, jaz te ne zapustim,“ pravi Miha, „in oča bi bil gotovo hud, če bi to zvedel.“

„Zmrznil boš,“ svari ga Jurij.

„Že vem, kaj storiva,“ odgovori Miha. „Jaz stopim doli k Francetu, da dobim kako plahto, da si bova mraz preganjala in nemara tudi kaj za zobe; ti pa pojdi tu doli do Rače v tisto jamo, ki sem ti jo bil jeseni pokazal. Tam je najmenj mraz in noben človek te ne najde.“

S temi besedami se ločita. Jurij zavije v gozd, Miha pa proti vasi. Oprezno stopa prvi proti omenjenemu kraju; večkrat se ustavi in nategne uho, če se ne sliši kaka hoja; vsak šum ga preplaši, da skoči v goščavo in sapo náse vleče. Potem gre zopet dalje in se smeje sam sebi, ker je tako strašljiv. Tako pride do globocega jarka, ki deli strmo brežino v dva dela. V tej s smrekami in borovci gosto zarasli grapi izvira majhena Rača. Nekdaj je držala do studenca po gozdu steza in trhla brv nad jarkom je pričala, da so ljudje časi tod hodili, a opuščena pot se je hitro izgubila in hosta je zakrila nerodno brv. Juriju pa je bil kraj znan. Urno se izpusti po jarku doli do brvi, tam se prime za smreko, ki raste ob kraji in se zavihti pod brv. Globoko je šlo še do studenca doli in gosto drevje je skrivalo po leti prepad; zdaj pa se usuje težek sneg Juriju po ramah in upogneno vejevje strne se zopet nad njim. Na dnu šumlja studenec, ki ne zamrzne nikdar in o katerem Premec trdi, da je po leti hladen, po zimi pa gorak. Kaka dva čevlja nad vodo pa moli velika korenina iz zemlje. Na to se vstopi Jurij izpustivši se polagoma ob meji in izgine v prostorni jami nad korenino. Več sežnjeve daleč je zemlja razpočena in trda skala varuje od zgoraj, da se prst ne osiplje. Vhod je zametan s snegom, otlina pa je suha, in ker je ne doseže nobena sapica, tudi primerno topla in bivalo bi se za silo notri, da ni nekoliko prenizka. Premec je bil našel to jamo, ko je hodil po vodo iz hoste in tako mu je dopadla, da se je večkrat hladil v njej, kadar je solnce hudo pripekalo, zdaj pa je Juriju prav prišla. Dolg čas mu je pač samemu na samem in neprijetne misli ga oblegajo. Spomina se razkačenega Rožanca in reči si mora, da je vseh neprijetnostij sam kriv. Dolgo dolgo ni Miha, naposled se vender pokažejo njegove noge in za njimi ostalo telo.

„Dolgo me ni bilo, kaj?“ pravi Miha.

„Dolgo,“ odgovori Jurij.

„Oh, kaka zmešnjava je doli!“ pripoveduje zasopen godec.

„Žandarji so prišli in po vsej sili te hočejo dobiti. Tvoje ljudi sem malo potolažil, ker so bili v velikem strahu zavoljo tebe. Vraga! da jim je ravno po zimi to prišlo v glavo! Gotovo te je kdo ovadil.“

„Le meni verjemi,“ pravi Jurij, „da nihče drug kakor Rožanec.“

„Nemara da res,“ potrdi Miha. „In prav za prav je bilo res neumno, da smo ga tako izpeljali. Pa kdo misli na vse!“

Zavijeta se v odejo, ki jo je bil Miha prinesel s sabo in kmalu ja objame trden spanec. Ko se je začelo daniti, vzdrami ja mraz. Po kratkem preudarku skleneta, da Jurij ostane v svojem zavetju, Miha pa ide gledat, kaj se godi. Komaj je bil Miha odšel, že se vrne in pokliče tovariša. Ko prideta na odprt prostor, ustavi ga in pokaže s prstom proti Gorici.

„Ali jih vidiš?“ pravi.

„Vidim,“ odgovori Jurij zagledavši žandarje, ki so šli proti Gorici.

„Nič ne bo hudega,“ meni Miha. „Zdaj gredo zopet k nam, čeravno niso vso noč dali miru. Ti kar hitro domov pojdi, da se malo okreпчаš in ogreješ, jaz grem pa za onimi, da bom videl, kam pojdejo. Če bo treba, poklicala te bo moja piščal.“

Zelo je razveselil Jurij vse domače, ko je prišel k njim, in Miha je tudi kmalu prinesel poročilo, da so žandarji odšli. Vender pa Jurij ni bil več tako brezskrben, kakor poprej in strah mu je ostal, da bi ga katerikrat vender utegnili dobiti in ni se upal več prenočiti ne doma, ne pri Premci. Čez dan se mu pač ni bilo bati, naj je bil tu ali tam, tak čuvaj mu je bil Miha, ki je zvesto pazil na vsako nevarnost, a kadar se je zmračilo, zapustil je družčino in poiskal svoje samotno ležišče. Zdaj je spal na kakem skednji, zdaj na kakem kozolci, a tako varen, kakor v gozdni jami, ni bil nikjer in dost strahu je prebil, kadar so hodili žandarji po patroli. Kakor bi jih bil nase vlekel, iskali so ga vselej v tistem kraju, kjer se je skrival, in prepričan je bil, da ga nekdo zalezuje in ovaja in da ta ne more biti drug kakor Rožanec. A prestreči ga ni mogel nikoli. Nekaj časa je hodil na Rožančev kozolec leč mislé, da ga tu ne bodo iskali, če je njegova sumnja opravičena, in res je imel dolgo časa mir. A ko je nekega dne zlezal iz svojega kota, zapazil ga je Rožanec. Rekel mu ni nič, a nasmijal se je tako grdo, da si Jurij ni več iskal ondu prenočišča. In ko je jedenkrat na domačem kozolci ležal, rešilo ga je samo to, da žandar gori ni mogel, kajti tramovje je bilo polzko od moče in kolikorkrat se je pognal mož, da bi prekoračil vprečni tram, vselej mu je izpodletelo, iz česar je sklepal, da nikdo ne pride gori brez lestve, in da torej ubežnik tu ne more biti. Mrzel pot je

Jurija oblival, ko je čul, da nekdo žandarju ugovarja trdé, da vajeen človek lahko gori zleze. A tudi tej nevarnosti je odšel in hitro je zapustil svoje zavetje ter poiskal si svoje podzemeljsko prebivališče.

Tako se je bilo shujšalo življenje Juriju in ni ga več zapustila neprijetna zavest, da ga preganja sovražnik, kateremu ne more do živega. Miha ga je tolažil, da se bodo s časoma vender naveličali, a vse predolgo je trajala gonja, in da je bila zima pri kraji, pobegnili bi bil v goro. Kakor divja žival potikal se je po gozdu in še ognja se ni upal narejati iz strahu, da bi se ne izdal. Da bi bil brez Mihove pomoči že ujet, to je dobro vedel in sram ga je bilo večkrat videti, kako Miha zavoljo njega lakoto trpi, mraz prebiva in pičli svoj zaslužek popušča. Prosil ga je, naj skrbi bolj záse, a pregovoril ga ni, da-si so se bili žandarji hudo zagrozili Mihu in očetu, naj se varujeta uhajača. Premca je to se ve da hudo užalilo, da kdo misli, da bi on kakor si bodi podpiral take ljudi, katere zakon preganja in gospôda lové.

„Jaz tega ne trpim, kratko in malo ne,“ dejal je, „da se tako o meni govori. Povejte mi obrekovalca, ki je te laži raztrosil, gospod Križan, jaz ga tožim na krvav pécat. In če bi bil jaz tak gospod, kakor ste Vi, jaz bi lažnivih govoric še poslušal ne.“

Tako je branil Premec svojo čast, in da ni preveril žandarja, ni bila njegova krivnja.

„Premec!“ pravi mu Križan, „če boste menj govorili, bolje bode za Vas.“

„Za pravico se jaz zmerom potegnem,“ jezi se dedec, „naj stoji pred mano, kdor hoče.“

„Pustiva pravico, pri Vas nima dosti opravlka,“ zavrne ga žandar. „Ampak nekaj Vam bom povedal, kar ni treba nikomur praviti. Premec! meni se časi sanja, da ste Vi jedenkrat pri nekem znamenji nekemu uhajaču pomagali uteči. Kaj pravite Vi?“

„Ha, ha, ha!“ smeje se Premec; njega bi pač nobena reč ne spravila več v zadrego. „Primojdunaj, to so pa res smešne sanje; takih pa še ne! Na te pa ne boste nič zadeli, stavite, kamor hočete!“

„E, Premec!“ pravi Križan odhajaje. „Stavil ne bom nanje, ampak če mi jih le jeden sam človek razloži, videla se bova še!“

(Dalje prihodnjič.)

Izza mladih let.

Spisal dr. H. Dolenc.

II.

A da dopolnim Janezovo podobo, povedati mi je še, da je bil mož suhljat, a vender širokih pleč; imel je velik zakrivljen nos, zoba nobenega in desno roko prestreljeno, tako da je srednji prst na njej bil v dlan pripognen. Ta izprijena roka ni nikdar mirovala, ako ni tudi Janez počival; kajti ako ni služila v podporo veliki pipi, ampak jo je v tem nadomestovala levica, tedaj je pa Janez z njo agiral; živahen kakor je bil, ni mu bilo skoro mogoče pripovedovati, da bi ne bil tudi z roko zamahoval. Dostikrat je moral pripovedovati, kako je lovec postal in k naši hiši prišel in pravil je tako:

„Ranjki stari gospod so bili dober pijatelj z duhovnim gospodom na Ubeljskem, ki je bil hud lovec. Ko se je lov pričel, prišli so gospod večkrat na Ubeljsko; lovec je pripeljal pse s seboj in sama s tem lovцем sta hodila gospoda pod goro na zajce in lisice.

Oča moj so bili čevljar in tudi jaz sem bil namenjen temu rokodelstvu, kar pa meni nikakor ni prijalo. Vselej sem milo pogledoval za gospodoma, kadar sta šla mimo naše hiše in za njima tropica lovskih psov. Gospod naš so sem ter tjà kakega cveka ali kake krpe pri čevljih potrebovali in o takovi priliki sem jim razodel, kako bi me veselilo z njimi na lov hoditi. Gospod so se nasmehnil, in pri tem je ostalo. A nekega dne pridejo stari gospod sami s psi in brez lovca na Ubeljsko in povedo gospodu, da lovca niso mogli s seboj vzeti. Duhovni gospod so póme poslali in peljal sem prvokrat pse z njima. Povedala sta mi, kje mi je pse izpustiti in kod in kako potem hoditi in kako pse klicati. Gotovo sem jima dobro ustregel; štiri zajce sta pobila in od takrat na dalje sem vselej jaz pse vodil. Iz početka mi je to zadostovalo; ali ko se je večkrat pripetilo, da so mi psi zajca prav pod noge prignali, polotila se me je nehoté želja do

puške, katero sem gospodu o dobri priliki tudi razodel. Gospod so se smijali, čez nekoliko časa sem pa vender le dobil stari štokovnik, katerega sem bil posebno vesel.

Gospod so mi ga vselej nabili, ali streljal sem pa zmerom le zastonj in gospoda sta imela z menoj velik smeh, kajti kakor sem kasneje zvedel, svinca ni bilo nikdar v puši. Hotelo se je jedenkrat, da so gospod prah raztresli in pustili, kar ni bilo lahko pobrati; to sem jaz kasneje pobral in hranil. Pušo sem pa vselej prazno smel domov jemati in ko jedenkrat pri oknu šivam, skakala je senica ravno pred oknom po češplji; spomnim se hranjenega prahu, vzamem pušo, nabijem jo, ali vrhu prahu mestu svinca, katerega nisem imel, denem suhega graha, pomerim skozi okno, ustrelim in senica pade. Vsi pobišniki v hišo priteko, oča s palico; jaz jo potegnem skozi okno in tečem z mrtvo senico naravnost h gospodu. Toda tukaj sem bil slabo naletel! Ali sklep je bil pa ta moj trden, da puše ne popustim več. Rajši sem pohajal, ko šival, gospodoma sem ustrezal kakor sem le mogel in ko sem imel šestnajst let, vzeli so me stari gospod s seboj na Razdrto in ostal sem pri hiši.⁴

Kakor je to že navadno, Janez ni bil samo lovec; postal je tudi kočijaž in poredni svet, ki je Janezu zavidal, očital mu je dostikrat, da njemu ni bilo nikdar slabo na svetu. Janez je pa take besede hudo zavračal in poudarjal, da, ako bi ne bil dosti trpel in ne imel velikih zaslug, ne bi ga že tretji rod pri hiši redil. Janez si je tudi svojo hišo napravil in se oženil, in kakor nam je mati dostikrat pripovedovala, izbral si je bil najlepše dekle vse okolice za ženo. Jaz je pa ne pomnim drugačne, kakor da je vedno na ognjišči čepela, kavo kuhala in se zmerom z Janezom prepirala; v naši hiši je nisem nikdar videl. Tudi Janezova ljubezen je takrat že ugasnila; kajti omenil ni žene drugače, kakor kadar je zajca izgrešil in potem babo preklel, ki ga je že na vse zgodaj razdražila, da gotovo ni sreče tak dan.

Janez je posebno dobro streljal na tekočo žival, slabše na letečevino. Da si je veliko zverij pobil, vedel je naštevati vse; pozabil sem pa število jelenov in košut in volkov; samo to še vem, da je ubil tudi dva risa in med jeleni največjega, kar se jih je pomnilo. Rogovi tega jelena so še zdaj nad vrati Senožeškega gradu nabiti in imajo 19 odrastkov.

Janez je poznal do malega vse gozdove Kranjske. Bil je namreč strije naš, Čeh Březina, za francoskih časov nadzornik gozdom

vse Ilirije. In tega je Janez spremljal po njegovih uradnih potih. Pravil je, da časi po 14 dnej nista pod streho spala in posebno poudarjal strogost tega gospoda o gozdnih pregreških. Od mnogih pripovedek ostala mi je v spominu ta:

Pod Francozom je bilo strogo prepovedano koze po gozdu pasti. Že prej jedenkrat smo zasačili Postojnskega kozarja s kozami v gozdu in že takrat so mu gospod zagrozili, da, ako se to še jedenkrat zgodi, bode ob vse koze. In ko smo neki dan zopet v tem gozdu prehajali in se približavali vrhu Javornika, začujemo že znano zvončljanje. Prestrašil sem se, kajti prepričan sem bil, da to pot kozarju in kozam ne bode prizaneseno. Spremljala sva gospoda jaz pa neki Postojnski logar Urban. Ko pridemo že blizu čede, zaslutili so nas psi in kozar, kakor bi vedel, kdo se bliža, skušal je čedo odgnati. Toda dohiteli smo ga in gospod so mu ukazali čedo ustaviti. Kozar je kar na kolena padel pred grozečim gospodom, ki je bil tem bolj razjarjen, ker je moral, težak in velik kakor je bil, toliko časa za čedo hiteti. Proti meni se obrne gospod in mi veli: „Janez, streljaj tuto kozu!“ ter mi s prstom pokaže jedno kóz. Jaz se nisem ganil, toda gospod je k meni pristopil in tako zavpil náme, da sem bil prepričan, da se ni ubraniti, in torej sem napel in kozo podrl.

Na to gospod zavpije Urbanu: „Urban, streljaj tuto kozu!“ in s prstom pokaže drugo. Urban je ubogal in potem sem moral zopet jaz „tuto kozu“ streljati in tako sva vsak tri pobila. V tem so psi strašno tulili in kozar je prosil in se veril, da nikdar več ne bode po gozdu pasel.

Nam se je kozar smilil in očitali smo Janezu, zakaj se je udal in koze streljal, on pa nas je hudo zavrnil, da ne vemo, kaj je strah in pokorščina; tudi je navadno pristavljaj, da, ako bi bil še kakšen Březina v deželi, ne bi kazali rebra že skoro vsi vrhovi in bilo bi še dosti jelenov po gozdih.

Janezu torej sem bil izročén, ko sem smel prvokrat in potem večkrat na zajčji lov. Dober napredek je bil zame, ko sem smel tudi pse voditi. V tem ko so se drugi nastavljali, prigovarjal mi je Janez še vedno, da naj mirno stojim in se ne ganem, kadar bodo psi zagnali; jaz sem zvesto poslušal, ali težko pričakoval trenutka, ko je bilo pse odvezati. Pomagal sem jih odvezavati in ko so vsi odskakali, oglasil se je Janez. Kdor je glas slišal in njega ni videl morda nikdar, ne bi bil verjel, da je temu bolj malemu starčku mogoče

tako zavpiti. S hriba v hrib je donelo in ko so bili gostje na lovu, čudili so se vselej in hvalili Janezov glas, kadar smo se po gonji sešli. In to ne, da bi bili samo posamezni klici, Janez je znal celo vrsto pasjih in lovskih klicajev iz raznih jezikov sestavljenih, med te je pomešal še imena vseh psov in finale je bil strašanski: „—ú—tana!“ Ko hitro so psi zagnali, potisnil sem se za Janeza, Janez me je pa še jedenkrat ostro pogledal in mignil, da tiho. Oh, kako mi je srce bilo, kadar se je zajec proti nama pokazal; kako veselje, kadar ga je Janez izpodnesel! Psi so pridrveli, zajca sem jim kazal, da so se pristavili, Janez je pa zavpil: „Šuvija, po družega!“

Kadar so bili večji lovi in tudi fantiči za gonjače najeti, imel je Janez pa v resnici težaven posel. Fantiči taki so navadno cvet malopridnosti in le prehitro so se na to navrgli, da so med svojim poslom tudi Janeza jezili. Večjih lovov se je udeleževalo tudi po več gostov, navadno so bili taki lovi gostom na ljubo; gostje so bili tudi po lovu darežljivi in Janez, ki je bil na vse strani previden, umel je tudi dobro, da dober dar je treba tudi vredno zaslužiti in torej se že iz začetka pravega pokazati. Vreden začetek je bil Janezov nagovor na fantiče. Vsi smo ta trenutek težko pričakovali. Fantiči, ki so moža že poznali, skrivali so se za novince, kajti gorje neresnobnemu, in mi smo se tudi tako nastavili, da nam ni bilo v obraz videti.

Navaden začetek je bil: „Da vam zdaj povem v pričo gospodov, da, kdor ne misli prav storiti, naj gre rajši zdaj domov, kasneje bo šel bolj težko, zato ker bo nosil svinec v zadnji oplati! Nobeden iz vrste, rajši skozi steno! Kjer bom videl dva skupaj, bom médnja ustrelil. Tebe, Žrjavov (to je bil jeden najmalopridnejših), si je sam vrag izmislil, ti boš gotovo na vešalih visel, ako te ne bom jaz danes ustrelil“ itd.

Janez se ni veselil šolskih počitnic in komaj je čakal, da „otroci“, in to smo še bili, ko so nam že jele brke poganjati, zopet v šolo odidejo.

Naj mu bode prizaneseno, on tega zla ni skušal in torej ni vedel, da nam želi najhuje. Prave zamere med nami vendar ni bilo; pred odhodom smo vselej še Janezu tobaka kupili in na počitnice je vselej jeden ali drugi Janezu novo pipo prinesel. Ko smo pa še bolj dorasli in postali že bolj spretni lovci, po lovu tudi radi za vino dajali in še kako zraven zapeli, tedaj nas je bil Janez celo vesel in jel je tudi on popevati; mi smo ga pa okrožili in mu napili

in Janezu so se solze vlije; čule so se besede: „tretji rod“, in tudi nam je zašlo do srca. Vedno krepák doživel je Janez sedem in sedemdeseto leto. Žena mu je bila že poprej umrla; prepustil je bil domovanje sinu in se k nam preselil, in kadar ni bil čas za lov, nadzoroval je delovce, miroval pa nikdar. Tisti dan, ko je umrl, bil je še z delovci na polji, vrnil se pa domov ter še šel hlapcem povedat, kam naj seno spravljajo, potem pa je legel na posteljo. Ne deset minut potem pride hlapec za njim povpraševat ga za neko delo, a našel je Janeza mrtvega. Jaz sem bil na poti z Ubeljskega proti naši vasi, ko zapojó mrtvaški zvonovi. Na deželi to človeka vselej prešine; ugibal sem še, komu bi zvonilo, ko zagledam kmeta, ki je šel po seno; že od daleč mi naznani, da je „stari Janez“ umrl. Plah in prestrašen sem hitel domov in našel Janeza mirno spečega za vselej.

Po velikem požaru.

Slika iz življenja dunajskega.

Jerica. Pavle. Starka. Gospa. Siromaška soba. Noč.

Jerica (svetilnico popravljaje). Olje je pri kraji. O da bilo že vse pri kraji, vse, vse! — Koliko je? — Ura stoji; oča je niso navili sinoči, kakor po navadi. — Oča! — (K oknu gré.) Nebo je svetlo; dani se. Ali je pa še od ognja! Zdaj je že vse v jeden kúp. — O Bog! — (V zibelko pogleda.) Kako mirno spi sirótišče! Slednjič se je vender utešilo in od truda zaspalo. Najbolje bi bilo, ko bi se nikdar več ne vzbudilo.

Pavle (premetava se nemirno po postelji).

Jerica (bridko). Le premetávaj se le in valjaj, zdaj imaš dovolj prostora!

Pavle (grabi po postelji, kakor bi kaj iskal). Mati!

Jerica. Zastonj grabiš in kličeš; sam si v postelji in sam ostaneš pač tudi na dalje. — — Ali morda je pa vender še mogóče. Saj pravijo, da človek ne sme nikoli obupati, naj mu bo še tako hudo.

Ljudje imajo vsa usta polna tolažbe in lepih beséd, kadar se jim samim dobro godi. — Ali je res kako mogoče na svetu, da bi se bila rešila? — Kako pa je že bilo? O glava, glava! — Sinoči, ob sedmih méroma je bilo. Za mizo smo sedeli pri večerji. To je: Pavle je glodal neko suho skorjo; jaz bi ne bila mogla jesti, ko bi bila tudi imela kaj. Molcé sem sedela, pa otroka zibala z nogo. In pa mislila sem; dobro vem, kaj sem mislila. Dejala sem sama pri sebi: Prava sila je vama v gledališče hoditi; stara mati in otroci pa stradajo doma! Ta misel je bila greh, vem; vsaj ljudje tako pravijo, in tudi v šoli smo se nekđaj tako učili. Ali lepo učiti je lahko in lahko je človek pobožen in dober in Bog vé kaj še vse, ko ima vsega zadosti. Ali je bila tista moja misel pregrešna ali ne, jaz se je nisem mogla iznebiti. Morebiti sem se z njo pregrešila, in tako bi bila jaz vse té nesreče kriva! — Ko tako premišljam, kar se nekaj posveti, kakor bi se bilo zabliskalo. Pogledam skozi okno. Groza! Vse nebo rudeče! Ogenj, velik ogenj! Čez nekaj časa potem že vse vé: Novo gledališče gori, ravno tisto, v katerem sta naš oča in mati! — Novica za novico: Vse rešeno! Hvala Bogu! — Na to: Vse zgorelo, kar jih je bilo notri; vse zadušeno, strto, poteptano! Pet sto, sedem sto, tisoč mrtvih! — Bodi jih milijon; vse naj —! Vender čakamo, od ure do ure. Nič, nič! — Zdaj pa človek tolaži in teši in pogovarjaj, ko nimaš sam nič upanja! Ali mordà pa vender! Kàj, ni mogoče, da sta se rešila, pa zdaj gledata, pomagata? — Otroci pa v strahu in trepetu doma? Ne, vsaj oča bi ne bili tega storili. To ni že več lahkomišelnost. Divja zver v gozdu bi kaj takega ne mogla. Ali res je pa tudi, da človek more marsikaj, česar zvér ne more. —

Hišna vrata se odpirajo. — Govori se. — Stopinje je čuti. — Ne k nam! —

Zdaj bo vsaj mir, strahú in upanja konec. — In zopet mi roji misel po glavi: Ali je bilo tega treba? Ali je bilo to prav? „Spoštúj očeta in mater!“ Lepa zapoved, ali težka časi, strašno težka! Očetu še nič ne pravim, ali mati, mati! Ne mati, hvala Bogú, samo mačeha, pisana mati! O ko so še mati živeli! —

Starka (vzbudivši se za pečjo): No, zdaj si vender spoznala, kako prav jaz govorim. Sinoči nisi hotela nič slišati, ti si še vedno nekako premekuznega srca, dasi bi si je bila že lahko malo utrdila; prilike si imela dosti, dosti trdo se ti je že godilo. To si pač iz šole prinesla, kjer sedaj otrokom tako plemenite, gosposke nauke vcepljajo,

s katerimi otroci potem v življenji ne vedó kaj početi. Ubožnih otroci pravim, bogatim niso na poti. In pa v tiste boljše družbe, kakor pravijo, si zahajala. Vse nič za nas; vsak po svojem stanu in vrabec ni slavec! — Jaz pa pravim, da imamo jezik za to, da govorimo: in kar je res, to se tudi reči smé. Zato govorim, kakor mislim in še jedenkrat pravim: Šiba božja! Res je strašna ta šiba in zadela je tudi, najhuje zadela, vas, ki ste nedolžni. Ali tako je na svetu! Koli-kokrat sem pravila, opominala in svarila. To ne bo imelo dobrega konca. Bob v steno! Dà, prav praviš, ko je bila še ranjka tvoja mati živa, moja Reza, Bog jej daj dobro! to se je še izhajalo. Martin je bil sicer od nekdanj na láhko stran, vedno klobuk na úho, ali ona ga je vedela v strah prijeti, kadar je bilo treba. Pameten je bil in spoznal je, da le njemu in otrokom na dóbro, zato je mirno trpel, rad ali nerad, da je največ žena hlače nosila. Priden, uren in umetalen delavec je bil; malo takega ključaničarja v našem okraji. In tako je bilo zaslužka vedno dovolj.

Jerica. O z veseljem se vedno spominam tistega srečnega časa!

Starka. In ko jo je Bog k sebi vzel, saj nisem zahtevala od njega, da naj tako ostane. Treba je bilo hiši gospodinje, matere otrokom. Ali le tiste razgaljene vabljenke ne, s tistimi postranskimi pogledi iz onih debelih žarečih očij! Kako jih je znala obračati in sukati za njim, da ga je vsega omamila, kakor pravijo, da omami gad žabo, predno jo pogoltne. Jaz sem ga svarila in svarila, vse zastonj! Deklet je imel na izbiro, ali ravno ta je morala biti, nobene druge! — In — ona v hišo, sreča iz hiše. Zdaj je bil vsak dan semenj. In on jej ni mogel ničesa odreči, svoji lepi, mladi ženici, ki se je znala tako sladko na smeh držati! Kar je čez dan pridelal, hajdidé! zvečer pa skozi grlo, z njo, svojo lepo, mlado ženico! Po krčmah, po plesih, po gledališčih večer za večerom! Vse je moralo njeno biti! Slednjič mu tudi delo ni več dišalo. Začel je čez dan pohajkovati, začel je v žganjarije zahajati, ker ni bilo več denarja za vino. In začeli so se dolgovi, na up se je jemalo, kjer je bilo moči; zastavljalo, prodajalo, dokler je bilo kaj. Potem toliko časa čisto brez dela. Slednjič se mu še jedenkrat posreči; dela dobi, dobrega dela za več časa. Zdaj so bili pa zopet vsi križi doli; zdaj je bil zopet vrabec v prosu! Ni mu dala miru; za zadnje krajevarje, ki sta jih še skupaj spravila, morala sta v gledališče. Zdaj pa imata! — —

Jerica. O Bog, o Bog!

Starka. Zdaj pa imata, pravim! O, njima ni nič hudega. Preskrbljena sta, stradati jima ne bo več potreba, in noben zob ne bo več bolel ne njega ne nje. Ali kaj bo z vami? Kaj bo ubogi paglavec, ki ne vé še prav, koliko ima prstov na roki? Kaj bo ubogi mladič v zibeli, ki ne zna še družega, nego usta odpirati, da se mu kaj vanje vtakne? Ti si že nekoliko godna, ti bi si utegnila že vender za silo sama pomagati; ali kako boš za zapuščene sirote skrbela?

Jerica. In Vi, mati, kaj boste pa Vi začeli?

Starka. Kaj jaz! Ta peščica starih kostij, ki jih sama koža še skupaj drži, če se danes ali jutri razsujejo, ni me skrb, poberó jih že, da jim ne bodo na poti, ter spravijo tjà, kjer bodo imele mir in pokoj za naprej. Bolje danes, nego jutri. Vsaj ne bodem videla vašega siromaštva. Dosti dobrega nisem užila na svetu, ali roke nisem nikoli še pomolila, da bi se mi kaj stisnilo vanjo. In predno vidim koga izmed vas, da berači, rajša pod zemljo!

Pavle (vzbudivši se). Ali še ni očeta in matere? Ali so pa že šli zopet z doma? Prav za gotovo se mi je zdelo, da mati poleg mene leže, da sem slišal očeta govoriti! O kako sem bil vesel! Zdaj pa vidim, da so bile le sanje, ker se tako žalostno držiš, Jerica! (Joka.)

Jerica. Le jokaj, ali pa ne jokaj, na tem svetu jih ne boš več videla, sirota! (Začujejo se stopinje, čez nekaj časa se vrata odpro in vstopi:)

Gospa. Bog vas tolaži, ljubi moji. Strašna nesreča vas je zadela, kaj bi vam jo prikrivala? Bolje, da na jeden hip zveste vso grozno resnico.

Jerica. O, saj jo že tako vemo! Vender, kaj bi tajila, malo upanja sem vender še imela; zdaj torej je vsega konec!

Gospa. Bogu bodi potoženo! Sama sem bila priča, na svoje oči sem ja videla, ko so ja ven nesli iz gorečega poslopja. Strašen pogled! Vse moje žive dni mi ne izgine iz spomina. — In ko pomislim, da bi se bilo meni in mojemu možu ravno tako godilo, da naju ni sam nebeški oča rešil v svoji neskončni milosti! Midva nimava navade v gledališča hoditi, ali včeraj je bil mojega moža god, in dolgo prej sem že premišljala, kako veselje bi mu napravila. Kar mi šine nesrečna misel po glavi, naj kupim, da ne bo nič vedel, dva sedeža za tisto novo igro, ki dela zdaj toliko hrupa po mestu. Človeka je skoro

sram, ko mora reči v kaki družbi, da je ni še videl. Res je bil moj mož prav vesel, ko mu pokažem vstopnici. Hitro se napraviva. Voz je že čakal pred hišo. Zadnji čas je bilo, ko sva sedala v voz. Voznik požene, kakor blisk zdrčimo. Ali hipoma se voz močno potrese in potem ustavi. Kaj je bilo? Kolo se je bilo strlo. Izstopiti je bilo treba iz voza in peš dalje do gledališča! Ko tako greva, kar zaslišiva, da gori in to ravno v tistem kraju, kamor sva bila namenjena. Meni šine misel po glavi, ko bi bilo gledališče! Hipoma je bilo vse nebo rudeče, ravno tam, kjer gledališče stoji. Vse je drlo proti tisti strani. Gledališče gori! šlo je od ust do ust. Ko pridemo na mesto, vidimo vse poslopje v ognji. Ali kaj poslopje, ljudje, ljudje! Ura je že skoro sedem, in gledališče je moralo biti že malo ne polno, ko je začelo goreti. Vsakemu izmed nas se je kamen od srca odvalil, ko se hipoma začuje glas: Vse rešeno! Hvala Bogu, da so le ljudje oteti, poslopje naj že gori v božjem imenu! Tako smo mislili in mirno stali ter gledali grozno lepo prikazen. Jaz bi se kar ne bila mogla geniti z mesta. Kaj takega nisem videla nikoli prej. Ko tako stojimo, kakor zamaknjeni, kar se začne neko gibanje, nek čuden šum med množico. „Mrtvega človeka so prinesli iz gorečega poslopja.“ Torej vender ni vse rešeno! „Še jednega! Tretjega, četrtega! Cela vrsta jih je!“ Groza! Čez nekaj časa razdeli se množica, in kaj vidimo? Dva moža neseta človeka, ravno pred nama; vse črn je bil in roke so mu doli visele. In za tem družega, tretjega. Strah, in vender nisem mogla pogledati v stran. Zdaj prinesó dva, ki sta se še v smrti objemala; mož in žena! In ta dva poznam! V tem hipu me potegne moj mož siloma v stran. Dovolj groze! Črno se mi stori pred očmi. Čez nekaj časa se zavém in najdem v neki kavarni, kamor so me bili prinesli, ko sem bila omedlela. Zdelo se mi je, kakor da sem se vzbudila iz težkih sanj. Ko sem se bila nekoliko okrepčala, napotiva se z možem proti domu. Doma ležem na posteljo opravljena, zaspati mi ni bilo moči. Hvalila sem Boga, ki naju je tako čudovito rešil, in mislila sem na vas, uboge sirote. Moj sklep je bil storjen. Kako bi mogla bolje Bogu svojo hvaležnost pokazati nego če storiva za vas sirote, kolikor je v najini moči. Očeta in mater res vam ne moreva dati, ali skrbeti moreva za vas, biti vam moreva na mestu očeta in matere. Tudi midva sva izkusila, kaj je potreba; ali s pridnostjo in božjo pomočjo sva si pridobila toliko, da na stare dni lahko brez skrbi živiva, in tudi za koga družega še lahko kaj storiva. Otrók

nama Bog ni dal; bodite torej vi nama otroci. Moj ljubi mož me je od veselja objel, ko sem mu razodela svoj sklep. Rad vam bo za očeta, kakor jaz za mater. In Vi, žena — soseda, ostanete, to se vé da, pri svojih, kakor do sedaj, in naša bo skrb, da se Vam ne bo slabo godilo. — Tolažila vas ne bom; jokajte in žalujte, ali v vsi svoji žalosti ne pozabite, da niste zapuščeni na svetu.

Jerica. Gospá! Jaz ne znam lepo govoriti; samo to Vam pravim: Če Vam je hvaležnost ubozih sirot dovolj plačila, nikdar Vam ne bode žal tega, kar ste za nas storili.

Gospa. Dovolj! Zdaj grem, ali skoro se bomo videli zopet.

Boris Miran.

Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja.

Spisal Simon Rutar.

(Dalje.)

V.

Vrnimo se zopet h Karantaciji. Svoje novo pridobljene dežele razdelil je Karol I. 803. v Salzburgu, kjer je uredil tudi cerkvene razmere alpskih dežel. Podlaga tej razdelitvi bila je čisto zemljepisna, ki se je oslanjala nekoliko na prirodne razmere podjarmljene zemlje, nekoliko pa na zgodovinsko izročilo. (Dümmeler, Die südlichen Marken des fränkischen Reiches, Archiv f. oest. Geschichtsquellen X. 10). Vsled tega ostala je Karantaciji ista vzhodna meja, kakor jo je imel poprej Norik. Severno pa je postavil Karol po gorah, ki ločijo še dan danes Štajersko od obeh Avstrij, samo da je okrožje Aussee pripadalo Avstriji, a grofija Pütten (na južni strani dunajskega Novega Mesta) k Štajerski. To je bila tudi cerkvena meja med škofijo pasavsko in salburško, ker so se takrat zaradi tesne zveze med državo in cerkvijo navadno strinjale politiške meje s cerkvenimi. (Felicetti, Steiermark im Zeitraum vom VIII.—XII. Jhdt. Beiträge zur Kunde steierm. Geschichtsq. IX.)

Popolnoma drugačnega mnenja o severni meji Karantanije pa je prvi avstrijski zgodovinar Krones. V svoji knjigi „Handbuch der Geschichte Oesterreichs“ I. 274 jemlje za južno mejo Iztočne marke Dravo, opiraje se na cerkveno razdelitev l. 811., ko je Karol postavil Dravo za mejo med salcburško in oglejsko nadškofijo. Po Kronesovem mnenju je bila Karantanija središče, „das Kernland“, Iztočne marke! (Primeri tudi njegovo najnovejše delo: Grundriss der oest. Geschichte I. pg. 161 in 162). Ali ako je bila Karantanija središče Iztočne marke, zakaj se ni imenovala ta rajša Karantanija? Mi vemo, da je Karantanija sezala tudi na južno stran Drave, da je zavzemala tudi Gorenjsko in Slovenjegraško okolico. Karantanija je imela na vzhodu, jugovzhodu in jugu svoje marke. Kako bi bilo to mogoče, ako bi bila Karantanija le del Iztočne marke? Kakor nam je znano, stanovali so grofi Iztočne marke ravno v tej zemlji, a ne v Karantaniji in nič nam ni znano, da bi bil kateri krajinski grof ob enem tudi na Koroškem zapovedoval. Iz vsega tega se vidi, da Karantanija ni pripadala Iztočni marki in da ta poslednja ni mogla sezati na jugu do Drave. Nekateri nemški zgodovinarji (n. pr. Meiler, Denkschriften der Wiener Akademie 1868) so skušali dokazati, da se ni nikoli pretrgala vrsta mejnih grofov v Iztočni marki tudi po navalu Madjarov ne, temveč da so neprestano vladali od 907. do 955. l. Ali to je temeljito pobil kritični Lorenz: „Ueber die sagenhafte Geschichtsschreibung des XII.—XIV. Jahrh. in Oesterreich“. (Drei Bücher Geschichte und Politik.) Po razrušenji velikomoravske države propadla je namreč tudi Iztočna marka in Madjari so poplavili vso ono važno kupčijsko cesto, ki je vodila ob Dunavu iz Nemške proti iztoku. V Karantaniji se pa nič ne ve o madjarski vladi (razen mimogredočih navalov). Ako bi bila Karantanija res kos Iztočne marke, mogli bi se bili torej v njej rešiti in ohraniti krajinski grofi, kar se pa ni zgodilo, nego v Koroški nahajamo v tej dobi same domače kneze.

Karantanija bila je torej poleg Iztočne marke samostalna pokrajina in onacerkvena razdelitev od 811. l. ni imela vpliva na politiško. Tudi se je Karantanija navadno zemljepisno ločila od Bavarske. Dümmler celo trdi (Südoestl. Marken pg. 17), da je bila vez Karantanije in njenih mark z Bavarsko v prvi četrtinki IX. stoletja popolnoma pretrgana. Da bi podjarmljenega ljudstva ne razdražil, Karol iz početka ni ustanovil v Karantaniji posebnih okrožnih grofij.

(Gaugrafschaften). Da, za Karlovičev ni bila nikoli vsa Koroška razdeljena na take grofije, nego le tu pa tam podelili so kako posebno okrožje posameznemu grofu. Ali s tem uradniški okraji še niso bili stalno urejeni. Previdni Karol pustil je iz početka Slovencem njih domače kneze, samo da so se morali dati krstiti in obljubiti kralju zvestobo. Tako se je po jedni strani laže krščanstvo širilo, po drugi pa se je ljudstvo vedno bolj privajalo frankovski oblasti. Taki domači knezi so bili na Koroškem: Ingo (konec VIII. stoletja; pozneje) Pribislav, Cemikas, Stojmir, Etgar i. t. d. Tudi oni Zvonimir (Wonimir), ki je bil l. 796. šel na Avare v družbi s frijulskim vojvodom Erichom, bil je tak domač knez v Karantaciji, le da se ne more določiti, v katerem delu slovenske zemlje je vladal. Pač pa so Karloviči na vso moč podpirali naseljevanje Nemcev med Slovenci ter tako počasi iz njih napravili odvisne podložnike in na posled robe. To pa se je dogajalo le polagoma, ne povsodi jednako in zlasti s pripomočjo cerkve. Kako so oglejski patrijarhi med Slovenci sveto vero širili, tega ne vemo; ali misliti si moremo, da počasi, ker je Alkuin svojega prijatelja Pavlina, oglejskega patrijarha, nujno opominati moral, da se pobrine za pokrščenje Slovencev. Ali temu je bila izvestno velika ovira to, da tuje misijonarji niso znali zaščita slovenščine. Latinščina veljala je za jedini cerkveni jezik in poleg te smatrali so slovenščino, kakor tudi nemščino, za veliko zlo. Koncil v Mogunci 813. l. ukazal je, naj duhovniki tudi očenaš in vero latinski moliti učijo, „et qui aliter non potuerit, vel in sua lingua discat“. Ali istega leta je določil koncil v Turu, da naj se narodu v domačem jeziku pridiguje, da se morajo škofove homilije v narodni jezik pretolmačevati. Tako se je opravljala tudi izpoved po domače in očitno izpoved molilo je vse ljudstvo po pridigi v svojem jeziku. Take slovenske molitve ohranile so se nam v slavni Brižinskih spomenikih.

Ako so v središči Karantacije (denašnji Koroški) domači knezi še dolgo gospodarili brez po sebnega vtikanja frankovskih kraljev, ne velja to tudi o iztočnih in južnih mejnih deželah Karantacije. Te so potrebovale previdne, krepke roke v obrambo proti sovražnim navalom. Slovenski knezi niso imeli zadosti izkušenosti za toliko vojaško nalogo in zdeli so se Frankom tudi prenevarni, da bi jim mogli zaupati tako važno mesto. Zato je postavil Karol Veliki vse mejne dežele Karantacije pod oblast frijulskega vojvode

ki je upravljal tudi trevižansko (veroneško) marko. Na državnem zboru v Ratisboni l. 788. izročil je Karol obrambo vseh jugoiztočnih mej svoje kraljevine grofu Markaru. Njemu je sledil l. 795. Erik (Erich) in temu l. 799. Cadalaus (Cadolach), ki je l. 819. za mrzlico umrl. Njegov naslednik Balderich moral se je boriti zoper upornega Ljudevita Posavskega. Najprej je upokoril „Karnijole ob Soči in Savi“ (t. j. tolminske in gorenjske Slovence), ki so se predali hitro potem, ko je Balderich Ljudevita dvakrat potolkel (Einhardi annales ad an. 820, Pertz M. G. I. 207). Tudi pozneje bila je Balderichu sreča mila, tako da je l. 822. upokoril vso deželo med Savo in Dravo ter zagotovil v njej frankovsko oblast. Ti dogodki so imeli velike posledice za slovenski narod. Vsled Ljudevitovega upora izgubili so Slovenci svoje domače vojvode in dobili za vladarje frankovske grofe. Tudi je skušal Ljudevit Pobožni Karantanijo in Panonijo tesneje spojiti z Bavarsko.

Ali Balderich ni srečno končal. Mestu Ljudevita počeli so nadlegovati njegove marke Bolgari. Ti so se bili razširili tudi v ogersko nižino, prekoračili Dunav in naseljevali se ob dolnji Dravi in Savi. Njihovih navalov Balderich ni mogel odbiti in zato ga cesar odstavi l. 828. Njegovo marko razdeli na štiri grofije, katerih imena pa nam letopisci niso zapisali. Tako nam ne ostane nič drugega, nego ugiibanje. Prva je marala biti Frijulska sama (z Oglejem in Verono), druga Istra s Krasom, Notranjskim in Reko; tretja pa takoimenovana „Slovenska marka“ ob Savi. Ta marka je obsezala na Štajerskem vse celjsko okrožje, na Kranjskem pa vse Dolenjsko do Snežnika (t. j. razen novomeškega okrožja še: Št. Vid, Šmarije, Lož in Obloke). Ta marka je imela različna imena: Marica Vinidorum, Marcha juxta Souvam (Savina), Šaunia (Savinija) in morda tudi Savia. L. 838. se imenuje nje grof Salacho, zavisen od koroškega vojvode, posredovalec med Privino in Franki. On je bival „in arce Richenburg“ (Reichenburg, Rihenberk ali Liberca ob Savi) in ta grad je bil središče Slovenske marke.

Ali kje je bila četrta marka Karantanije? Kronos misli (Handbuch I. 339; Grundriss I. 163), da je utegnila biti to Kranjska, t. j. današnje Gorenjsko. Res je, da se ta zemlja časi imenuje tudi „marka“ (Chreina-Marche), ali navadno je v listinah govor le o „pagus Carniola“ (Gau-Krain) z glavnim gradom Kranj (Krainaburg). V primeri z drugimi tremi markami bila bi ta „Kranjska marka“ mnogo

premajbna. Tudi ona ne leži na meji Karantanije, nego njej na jugu imamo Istersko in Slovensko marko. Na Gorenjskem torej ni bilo potreba utemeljevati posebne marke in zato si moramo misliti, da je ostala ta zemlja še vse IX. in prvo polovico X. stoletja v zvezi s Koroško, kakor posebna župa te pokrajine. Četrto marko Karantanije moramo torej drugodi iskati. Mi znamo, da so imeli Franki l. 828. še lep kos Panonije v svoji oblasti. Ali niso morali tudi te zemlje nekam uvrstiti? Kar se tiče dežele med Savo in Dravo, kjer se je pa frankovska oblast hitro krčila, da se misliti, da je spadala v področje slovenskega mejnega grofa. Ali kaj je bilo s Panonijo med Dravo in Rabo? Saj je ta zemlja tudi potrebovala obrane proti Bolgarom in malo za tem proti Veliki Moravski. Mi znamo, da so Franki l. 848. dali zemljo okolo Blatnega jezera Privini († 860), ki si je sezidal v močvirnatem kraju svoj Blatni grad (Moosburg blizu Szalavara). Privinina kneževina sezala je proti zapadu daleč v denašnje Štajersko, prav do nekdanje noriško-panonske meje, in zavzemala torej tudi okolico ptujsko. Severna meja te kneževine je bila Repica in Raba, ki sta ob enem delali mejo izmed pasavske in saleburške škofije. Ta iztočna stran Karantanije imenuje se tu pa tam v listinah „Iztočna marka Karantanska“. Tako beremo, da je škof Adalvin posvetil l. 874. cerkev pri Ptujji „in orientali Carinthiae termino“. Da Ptuj ni pripadal Slovenski marki, je natorno, ker leži izven porečja Save. Ako vzamemo, da so Franki l. 828. tudi iztočno marko Karantanije ustanovili, tedaj ne bomo mogli več dvomiti, kam je spadala srednja Štajerska in ne omahovati, kakor Krones, Handbuch I. str. 323 in 333. Res je pa, da je ta iztočna Karantanska marka po Kocelovi smrti izginila in da so jo skoro potem Madjari zavzeli. Še le l. 982. bili so Madjari potisnjeni čes Labnico in od takrat pa do danes je ta reka iztočna meja Štajerske.

VI.

Rekli smo že, da so Franki l. 828. pridružili Karantanijo in njene marke bavarski vojvodini. Takrat torej izgubila je stara slovenska vojvodina za nekoliko časa svojo samostalnost. Bavarsko pa (in torej tudi Karantanijo z markami) podelil je bil Ljudevit Pobožni avgusta meseca 825. svojemu sinu Ljudevitu Nemcu (po delilnem načrtu iz l. 817.). Ko so se pa začeli l. 830. proti Ljudevitu Pobožnemu puntati njegovi sinovi, pozabljal je tudi Ljudevit Nemeč

vedno bolj svojega bavarskega kraljestva hrepeneč po višjih smotrih. Mestu njega vladali so Koroško palatinski grofje v Karnskem in Blatnem gradu na severni strani Celovca. Ti vojvodini namestniki izvrševali so svojo kneževsko oblast po vsej Karantaciji in njenih markah. V teh poslednjih imeli so mejni grofi svojo posebno upravo in večjo vojaško oblast, kakor je že bilo omenjeno. Vsa dežela pa je razpadala malo po malem na več okrožnih grofij, katerih načelniki so namestovali kralja, pobirali davek, upravljali kraljevska posestva, zapovedovali vojski in predsedovali rednim (vsak mesec), kakor izrednim sodnijam. Da niso prekoračili ali zlorabili svoje oblasti, nadzirali so jih strogo „kraljevi poslanci“ (missi regis).

Ljudevita Nemca sin Karlman spunta se l. 861. proti svojemu očetu s pomočjo velikomoravskega kneza Rastislava. Ljudevit je bil dal že l. 856. Iztočno marko (avstrijsko) Karlmanu in zdaj je ta hrepel tudi po Karantaciji in bavarskem kraljestvu. Ali Ljudevit prisili hitro sina na pokorščino in tako tudi dve leti pozneje, ko se je bil Karlman drugikrat spuntal. Tedaj (863) poda se Ljudevit na Koroško, potolče upornega sina in ga premaga s pomočjo grofa Gundakara, ki je iz početka moral ubogati Karlmanu kakor svojemu gospodarju. Temu Gundakaru preda Ljudevit v zahvalo Koroško vojvodstvo. Ali že naslednjega leta pomiri se kralj s svojim sinom, povrne mu njegovo oblast in l. 865. zagotovi tudi Bavarsko z vsemi iztočnimi zemljami. Slovencem prijazni Gundakar je nameraval svojo moč na Koroškem utrditi in morda Karantacijo odcepiti od Bavarske. Zato ga Ljudevit l. 866. odstavi in Gundakar, da ne bi bil kaznovan, pobegne na dvor moravskega kneza Rastislava, kojega odpor proti Nemcem bil je prav tedaj najsilnejši. Po Dümmlerjevem mnenju dobi že tedaj Koroško Karlmanov nezakonski sin Arnulf. Ta se je mnogo mudil na Koroškem, stoloval v Blatnem gradu in imel več nezakonskih sinov od postranskih žen slovenskega rodú. Bil je krepke postave, neupogljive volje in poln častilakomnosti. Hrepel je, čim preje sestti na prestol svojega očeta in zato se je skrivaje pogovarjal z moravskim knezom Svetopolkom, s katerim je moral Ljudevit Nemeč l. 874. skleniti neugodni mir v Forchheimu. Po Ljudevitovi smrti 876. dobi bavarsko kraljestvo njegov sin Karlman, ali Koroško s svojimi markami ostalo je kot posebni del Bavarske Arnulfu, ki je vedno deloval na oslabljenje nemške oblasti v vzhodnih zemljah (zlasti Iztočni marki). Njegova zveza s Svetopolkom postajala je

vedno ožja in z njegovo pomočjo spuntal se je proti svojemu strijcu Karolu Debelemu, ki je bil zjediniel ne le vso nemško državo svojega očeta, nego za nekoliko časa celo vse frankovsko kraljevstvo in prejel tudi cesarsko krono v Rimu. Arnulf zbere vojsko Bavarecev in Slovencev ter prisili Karola, da se mu preda l. 887. Naslednje leto priznajo vsa nemška plemena Arnulfa za svojega kralja. Ali kot tak, spoznal je nevarnost, koja je pretila Nemški od strani Velike Moravske in zato se je obrnil proti svojemu prejšnjemu zavezniku Svetopolku. Pridobil je najprej na svojo stran slovenskega kneza Braclava, ki je vladal nekdanjo Privinino kneževino, ali pa verjetneje zemljo med Savo in Dravo. Še hujšega neprijatelja Velike Moravske pa je našel Arnulf v Madjarih, ki so bili prav tedaj prodrli v ogersko nižino. Tako je morala pasti najslavnejša slovenska kneževina (l. 905.—906.), zlasti ker so se bile po smrti Svetopolkovi (894) porodile razprtije med njegovimi nasledniki.

Ko je Arnulf zasedel bavarski in nemški prestol, izročil je Koroško grofu Rudpertu, ki je umrl 893. leta. Njegov naslednik je postal Luitpold, nečak ali morebiti bratranec Arnulfov in njegov veliki jubimec, ki je utemeljil vladarsko rodovino Scheiern-Wittelsbach. Ta je bil ne samo vojvoda koroški, nego tudi vrhovni oskrbnik Iztočne marke in upravitelj cele Bavarske. Njegova naloga bila je braniti Nemčijo od navalov madjarskih. Ali v veliki bitki ob Dunavu (mesto ni točno določeno) l. 905. poginili so „skoro vsi Bavarci“ in z njimi tudi Luitpold. Nasledil ga je v njegovi časti najstarejši sin Arnulf, ohol in častiželjen mož, ki je dobro skrbel za učvrstjenost svoje vojvodske oblasti in zraven se tudi hrabro vojskoval proti Madjarom, katere je večkrat potolkel. V zavesti svoje moči protivil se je novozbranemu nemškemu kralju Konradu I. (911—918) in tako tudi njegovemu nasledniku Henriku I. (918—936). Ta je bil prisiljen z Arnulfom pomiriti se (v Reznu 921) ter prepustiti mu v Bavarski in južnoiztočnih zemljah vse knežje pravice brez kraljevega vpliva. V Arnulfovem imenu vladal je Koroško njegov mlajši brat Berthold, ki je postal po bratovi smrti (937) vladar Bavarske. Mestu njega dobil je Koroško z markami po imenu nepoznan grof.

Ko je Berthold l. 945. umrl, porabil je kralj Oto I. to priliko, da bi pridobil vojvodstvo bavarsko svoji rodovini in tako utrdil svoj vpliv tudi v tem delu nemške države. Izključil je torej Luitpoldove naslednike od vojvodstva in podelil Bavarsko s Koroško in markami

svojemu častihlepnemu polubratu Henriku Saksonskemu (23. decembra l. 945.). Ta se ni le proti Madjarom hrabro bojeval, nego razširil je svojo oblast tudi proti jugu s tem, da je podvrigel svoji vladi Oglejski patrijarhat. Ali proti njegovi krepki vladi dvignila se je velika buna pod vodstvom odstavljenih Luitpoldovičev. Tudi oglejski patrijarh Engilfried in salcburški nadškof Heriold uprla sta se prevladi Bavarske (953—955). Ali Henrik premaga z bratovo pomočjo svoje sovražnike in maščuje se nad njimi nečloveško. Vsled tega spoji Karantanijo in njene marke ože nego poprej z bavarsko vojvodino. Ali to uničenje karantanske samostalnosti trajalo je le malo časa. Po Henrikovi smrti (955) namreč prevzame vlado Bavarske njegov sin Henrik II. Prepirljivi. Ta se je uprl Otonovemu mladoletnemu sinu Otonu II. (973—983) in nameraval s pomočjo čeških in poljskih vojvod pridobiti si nemško kraljevsko krono. Ali mladi kralj ukroti svojega protivnika in ga prekliče z mnogimi njegovimi prijatelji (v Reznu 975). Da bi se Bavarska ne mogla več protiviti nemški kraljevski oblasti, sklenil je Oto II. razdeliti jo in tako njeno moč uničiti. Pred vsem so Babenbergovci vzprejeli cesarsko milost. Prejeli so namreč od Otona „Nordgau“ ob česki meji in „Iztočno marko“ na meji proti Madjarom. S to poslednjo podelitvijo postavil je Oto II. temelj naši Avstrijski državi. Razen tega pa je odločil cesar Karantanijo od Bavarske in to vojvodino podelil drugi rodovini.

Skoro poldrugo sto let (od 828. do 976.) bila je Karantanija več ali menj združena z Bavarsko. Ali tudi v tem času imela je Koroška zmerom svoje upravitelje, le malo odvisne od bavarskih vladarjev. Še bolj neodvisni pa so bili krajinski grofi v Frijulski, Isterski in Slovenski marki, po posebni ureditvi mejnih pokrajin. Vrhu tega počenjala je (v IX. in X. stol.) na Frijulskem nova neodvisna kneževina, t. j. Oglejski patrijarhat. Že Karol Veliki je bil podelil (l. 801. ali 802.) oglejski cerkvi mnogo imunitet ter nasledniki njegovi pomnožili so svoboščine in oproščenja oglejskim patrijarhom (tako n. pr. Karlman l. 879., da ima patrijarh pravico pobirati vse one davščine, katere so se poprej cesarju plačevale). Res, da so te imunitete veljale le za posestva cerkve oglejske in da ta posestva takrat še niso bila obširna. Ali ipak postavljen je bil temelj pozneje tako mogočnemu patrijarhatu, ki ni zavzemal samo Frijulske in Goriške, temveč nekoliko časa tudi Istro in Kranjsko. Patrijarhova

neodvisnost ni bila po volji bavarskemu vojvodi Henriku, zato ga je z vojsko prisilil, da je priznal vojvodo za svojega kneza. Ali nemški kralji so vedno podpirali cerkvene kneze in pospeševali njih moč, da bi jim ti pomagali krotiti preoblastne vojvode. Iz tega uzroka podelil je cesar Oto I. l. 962. vsem italijanskim škofom imuniteto in tiste pravice, katere so izvrševali poprej le grofje kot kraljevski uradniki. Nezavisnost Ogleja bila je tedaj zopet potrjena in od tega časa je vrlo hitro narastala patrijarška država. Na enak način izcimila se je na severni strani Karantanije nadškofijska kneževina Saleburška, ki je obstajala celo do Lünevillskega miru 1801. l.

Tako vidimo, da, akoprem je bila Karantanija s svojimi markami nekoliko časa upravno spojena z Bavarsko, vendar je tudi v tem času ohranila svojo samostalnost, svoje posebne vladarje in svoje stare ustanove. Le za vlade Henrika Saskega pretila je nevarnost, da se slovenske dežele stopijo z Nemčijo, ali to ni imelo trajnega obstanka. Kakor smo poprej videli, niti nemška kolonizacija med Slovenci do l. 955. ni bila posebno napredovala, nego da se je prav za prav še le po tem letu začela. Tako je ostalo do l. 976. tudi narodno življenje slovensko precej nedotakneno in Slovenci so se še dobro zavedali razlike med seboj in Nemci. Njih imena bila so čisto slovenska, pomenljiva in lepoplaseča, kakor nam najboljše pričajo zapiski na Štivanskem evangeliji. (Glej podlistek „Soče“ 1880, list 17.) Do l. 976. torej slovenska samosvest ni bila še ni malo upešala.

(Dalje prihodnjič.)

Dekliška tožba.

Kik mène na klopico sél je,
 In nisem mu rekla: nikar!
 Za róke me ráhlo prijél je,
 Braniti ni bilo mi mar.

Govoril sladkó mi je némi,
 In zrl tako mílo je v mé,
 Besede so segle v srécé mi,
 Pogledi prebóli srécé.

Pritisnil na prsi me svoje,
 Poljubil na usta gorkó.
 Ni svóobodno srce več moje —
 Kaj morem sirota zató!

P.

Oljki.

Drevó, rastoče v vinskem bregu,
Lepó zeléno v belem snegu.
Oj, drago oljkovo drevó,
Pozdravljam te srénó, srénó!
Kot ótok travnat u puščavi
Prijazno tukaj zeleniš;
Vojak ponósen se mi zdíš
Stoječ po bitvi na planjavi:
Le njega bojni grom ni strl,
Tovariše je vse podrl!
Čemú je tēbi smrtna sila
Življenja moč in kras pustila?
Da živ nagroben spomenik
Iz mrtvih tal strliš navpik?
Nikakor! marveč to zelenje,
Oznanja nóvo nam življenje,
Ko spet pomládil bo se svet,
Ko nov razvil se bo nam cvet!
Na té iz gólih tam grmičev
Zletava roj krilatih ptičev,
Ter glásno v vejah žvrgolí
Menéč, da svet se že mladí,
In, oh, kakó mudí radó
Na tēb: moje se okó! —
Prijazno oljkovo drevó,
Pomník nekdanjih dnij cvetočih,
Prorók prekrasnih dnij bodočih,
Pozdravljam te,
Proslavljam te!
Ti v rano vlívaš nam zdravila,
Svetóstna nam delíš mazila,
Oživljaš nam telesno moč,
Proganjaš z lučjo temno noč, —
Proslavljam te!
Mirú podoba ljuba ti
Ljudem si že iz davnih dnij!

Naš rod se ves je bil pokváril
In modri Bog se je kesál,
Da je človeško bitje vstváril!
Tedaj pa ves naš rod končál
V veseljnem, groznem je potópu,
Zanésel malemu le trópu!
Ves rešeni človeški rod
Tačas en sam je nósil brod,
Kdo vé, če ta vbeží pokópu?
Nad njim mraénó, temno nebó,
In krog in krog brezdanja voda,
A rešnega nikjeri prodá, —
Strašno, strašno!
Kdaj to brezmejno morje splahne?
Kdaj srd nebá se pomiri?
Duh bóžji v vode tóplo dahne,
In voda gine, pada, sahne,
Kakor pred solncem sneg kopní.
In, glej, iz vode se sušeče
Drevó priraste zeleneče,
Golobček bel se nanj spustí;
Na drevu kljuva, kljuva, pika,
In ko z drevésa odletí
V radečem kljunu zelení
Mu — oljkova mladíka!
Kakó je pač brodár vesel
Golóba z vejico vzprejél!
To vejo z oljčnega drevesa
So do človeškega rodú
Poslala vblažena nebesa
V poróštvo sprave in mirú. —
Mirú simból si tudi nam!
Glej, oljčna prišla je nedelja,
In polne srčnega veselja
Vrvijo trume v bóžji hram.
Odrasle zreš in otročiče

Nesóče oljkove snopiče,
 Če ne, mladike oljéne vsaj.
 Svetišče zdí se — oljkov gaj!
 Skoz ôkna soluce božje lije
 V ta gaj svoj zlati žar z nebés,
 A bolj še sreče soluce sije
 Otrokom z lica in očés
 Skoz senco oljkovih perés.
 Pristopi starček sivolás,
 In blagoslov nebeški kliče
 Njegov srčno moleči glas
 Na oljéne veje in snopiče:
 „O, naj te oljke, kjer bi bile,
 Bi blagoslôv in mír delile!“
 Dà, oljkove mladike té
 Mír bodo in blagôst rodile,
 Ko lišo, vrte in poljé
 Blagoslovljaje poškrôpé.
 Glej po kropljenji njivo, trato,
 Kakó razvija nje se kras!
 Kako se dviga žito zlato,
 Kakó je poln pšenféni klás,
 Pod srp že sili, sili v pas
 In drevje to, kakó bogáto!
 Oj srečni kmetje, srečna vas!
 Pa, oh, kaj se temní nebó?
 Pod njim se megle temnosive
 Valé čez vrte, trate, njive,
 Grmeč groznó, preteč strašnó.
 Pred selsko kočico klečé
 Otroci, staréki in žené,
 Z boječim, solznatim očesom

K oblačnim, mračnim zró nebesom
 Glasnó ihtéé,
 K Bogú moléé.
 A hiše skrbni poglavár
 Mladike oljkove sežiga,
 Da strašni vpokoji vibár:
 In sveti dim se k nebu dviga,
 In, glej, grozeči prej oblák
 Na polja vlije déž kroták! —
 O, da bi tí, mladika míla,
 Nevihto tudi vtolažila,
 Ki burno hrúje med ljudmi,
 Ki v srei strastno nam besni,
 Da moje vsaj bi vpokojila!
 Sreé mi pravi, da ga boš,
 Če prej ne, ko me boš kropila!
 Pred duhom vidim nizko sóbo,
 A v sóbi blédo svéc svitlôbo.
 Med svécami pa spava móz,
 Bled móz, ogrnen s plašéem érnim,
 Ki s trakom je naší sreberrnim;
 On trdno spi, nevzdranno spi,
 Strudila ga je težka hôja:
 Možá pa mnóžica ljudij
 Z mladiko oljkovo kropí,
 Zeléč mu večnega pokója.
 Oj, bratje, ko se to zgódi,
 Tedaj končana pot bo môja,
 In konce bo težáv in hôja,
 Tedaj potihne za vsekdar
 Srcá mi in svetá vibár!

X.

V cerkvi.

Pred božjim oltarjem svetilke goré,
 Tam zunaj pa zvezde blesté se;
 V svitlobni temini molilke klečé,
 A z njimi družé i možjé se
 Različne starósti, različnih oprav
 Klečé tu v Gospodovem hrami;
 Premnogo je bolnih, slabotnih postav,
 Premnogo očíj sé solzámi!

Tu prósi mirú si prebledo deklé,
 In támkej za sina ženica,
 Kakó jej okó to obupano zré,
 Kakó v njem blesti se solzica!
 In tukaj vzdihuje za zdravje možák
 S tresočimi prósi rokámi;
 Tam mater bolešno mladenič krepák
 Bogu priporóča s solzámi!

„Milósten nam bodi, stvaritelj nebes, Ne molijo glasno, le tiho kípé
 Ki čuješ nad nami v ljubavi! Ponižne želje jim v nebesa,
 Otèri pekoče solzé nam z očes Da večni stvaritelj nebá in zemljé
 In zemskih nadlog nas ozdravi!“ Ozdravi jim dušo, telesa!

In čuvstva vzkípé mi za mili moj rod
 In družim s prosilci se temi:
 „Oj varuj ga, varuj nebeški Gospod
 K pokoju in sreči ga spremi! . . .“

—b—

Pomladanski dan.

Príroda praznuje dan véliki svoj Oživlja se vse — in uničeno je
 In zmago nad zime vetróvi; Odurne te zime vladarstvo;
 In kamor le pógled obrne se moj, Kar gòlo bilò je, odičeno je,
 Povsod klijó mi cvetóvi. Pomladi postavljeno varstvo.

A kaj mi vse to, da zunaj se dan
 Prostira čez hribe, doline,
 Če meni pa jasen tako in krasán
 V obupano dušo ne sine?

—b—

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

III.

Spolnile so se vroče želje,
 Spot zrejo srečne te oči;
 Pa kaj ni čisto mi veselje,
 Kaj bridka kaplja ga greni?
 Boris Miran.

Tri dni prebil je mladi slikar doma, obiskal v tem vso bližnjo rodbino, pozvedel vse novosti, bodi si zanimljive mu ali ne, in po opoludanskem obedu četrtega dne stal je v vežnjih vratih rojstvene hiše, ter pogledoval na desno in levo in gori v jasno poletno nebó: vedel ni, kaj bi pričel. Domači so odhajali na

polje, in kaj bi tudi ž njimi? Govoril je bil z materjo in sestrama skoro že o vsem svojem in njihovem življenju — novega ni nihče več vedel; o dobri letini, o sosedovi telici in o najnovejši zaroki nekdanje farovške kuharice Marijane z mežnarjevim Jurijem govoriti pak se mu ni ljubilo. Znanca ni imel blizu nobenega, s katerim bi se bil lahko pomenil tako, kakor si je želel, in kakor se je bil v zadnjih letih svojega skoro nemirnega življenja navadil.

Tam gori v zakotji svetila se je sprednja stena Potoškega gradu, in nekoliko odprtih oken, v katerih so se zibala zelena zagrinjala; dajala so priliko slutnji, da tam morda biva nekaj ljudij, s katerimi bi se občevalo tako, kakor zunaj po svetu, po mestih. Slikar se je ozrl nekolikokrat tja, in v mislih mu je bilo, da bi šel gori v grad.

„Pa kaj!“ dejal je sam pri sebi, „kdo vé, kakovi ljudje so! In čemu znanstva iskati, ko kmalu odidem?“

Stopil je nazaj v vežo, in šel potem po ozkih lesenih stopnjicah v svojo malo podstrešno sobico ter legel na postelj.

Pa tudi spati ni mogel.

Vstal je zopet ter jel premetavati v omarici male svoje stvari.

„Najbolje bo, da grem; jutri ali pojutranjem! Kaj bi se človek sušil v tem dolgem času?“

Vrnil se je zopet pred vežo. Še jedenkrat pogledal je gori proti Potoku in zamrmral: „Neumno bi bilo res, hoditi tja, ko človek ne pozna ljudij!“

Obrnil se je na nasprotno stran in korakal počasi po ulicah v vas.

Sredi Rodice, malo potisnena v levi breg, kateri se je polagoma izgubljeval v spodnjem ravnem polju, stala je jedina vaška krčma; „pri Petru“ imenovali so jo kmetje, in slovela je zaradi dobrega vina po vsej okolici.

Na desnem konci lepo pobeljene hiše rastel je star, košat oreh, in v njegovi senci stala je mala z deskami obočena lopa. Po leti obedovala je tam družina, in sedali so tja pivci; redki so bili se ve da v delavnik, zlasti v tem času, pa zato jih je bilo ob praznikih in nedeljah več.

Kosan je to že vedel; zato se je tudi skoro začudil, ko je, zavivši okrog ogla videl, da nese dekla vino in kruha iz hiše tja proti lopi. Postal je pred vežo in čakal, da se vrne dekla. Rad bi bil sedel tja v lopo, kajti v hiši — to je tudi vedel — bila je peč zakurjena, kakor po zimi.

„Kdo je tam pod orehom?“ vpraša deklo, ko se je bila vrnila.

„Grajski so tamkaj!“ reče ona.

„Grajski?“ ponavlja slikar.

„Ali prinesem vina?“ vpraša dekla.

„Da, da, vina!“ ukaže oni ter stopi proti orehu.

V lopi sta sedela dva gospoda v lovski opravi; slekla sta bila suknji in odložila klobuka; jeden je ukazoval psu, ki je sopihal pod mizo, naj leže v kot pod klop. Vročje je bilo vsem.

Slikar pri vstopu v lopo uljudno pozdravi, in ko zapazi začudene poglede, s katerimi sta ga pri odzdravu merila ona dva, pristavi hladno:

„Slikar Kosan.“

„Nadlajtnant Werner,“ reče jeden izmed onih dveh, ter potem pokazavši starejšega tovariša nadaljuje: „to je pa moj prijatelj pl. Berg, zasebnik iz Lipskega.“

Kosan je sedel na klop poleg nadlajtnanta ter obrnil pogled še jedenkrat vanj.

„A, Vas sem pred nekoliko dnevi menda že videl?“ reče veselo oni.

„Da, jahali ste tam gori proti vaši,“ odgovori slikar.

„Tam bi bil kmalu s konjem pohodil tistega fantalina sredi ceste, če bi ga ne bil odgnal z bičem,“ smeje se oni, ter jame pripovedovati tovarišu, ki je v jednomer z robcem brisal svoje potno čelo, kako je udaril malega dečka.

Kosan je molčal ter natočil si vina, katerega je bila donesla dekla.

„Pa kako prihajate Vi v te zapuščene kraje?“ vpraša nadlajtnant.

„Domá sem tukaj!“

„A, domá!“ meni zategneno oni.

„Pa ne ostanem dolgo!“ reče zopet slikar, katerega se je bilo pri zadnjih besedah nadlajtnantovih polastilo nekaj, kakor sramovanje, da je tukaj domá.

„Saj res ni, da bi človek ostal dolgo!“ pritrđi oni, „kaj ne Berg, mi dva tudi odideva zopet v mesto, — kamor hočeš?“

„Morda!“ reče hladno ogovorjeni ter položi svoj mokri robec na klop in obleče zopet sukno. „Mladih rac pač ne bom več iskal s teboj, — rajši ležim doma in štejem pajke in muhe po stropu!“

„Haha! Jedenkrat sva šla, pa imaš že dovolj! Glejte, gospod,“ obrne se nadlajtnant k slikarju, „to Vam je lovec, ta moj prijatelj!“

Par ur sva hodila po Zalokah, in uničen je. In kaj hočete družega tu početi, nego stikati po močvirji za divjačino, ko nimate niti najmanjše zabave v tej puščavi?" Slikar je bil malo prej tožil sam o dolgem času, a sedaj ga je vendar jezilo, da ta tujec govori tako zaničevalno o rojstvenem njegovem kraju.

Hotel je ziniti nekaj o prirodni krasoti kraja — družega posebnega mu ni bilo tako hitro v mislih, ker se mu je govornik jako navaden človek dozdeval, kar zavrne Berg:

„Meni tega mnenja ne smeš podtikati, prijatelj, — meni jako dopada tu!“

„Se ve da, domá,“ smeje se Werner, „pa ne na polji, v gozdu; prijatelj je ženin moje sestre, in prišel nas je obiskat,“ obrne se oni k slikarju.

„Čestitam,“ odgovori ta malomarno.

Pogovor se je zasukal, — kajti vodil ga je nadlajtnant, — na mestno življenje in mestne zabave, in pri tem je slikar zvedel, da je Werner sedaj le za kratek čas na dopustu pri očetu, in da je bodoči svak njegov porabil priliko, ter tudi zapustil mesto, da obiše nevesto svojo. Bival je sicer v Lipskem, ali pak v bližnjem obmejnem českem mesteci, kjer je imel večja posestva, in kjer je bil sedaj Werner v garniziji.

Vse to je zvedel v kratkem slikar, in po vrhu še, da je Wernerjeva rodbina nemška — Saksonska, a da je njegov oča že zdavna na Kranjskem, kjer je imel pred malo leti še posestvo na Dolenjskem, pa ga je bil prodal, ko se mu je ponudila prilika kupiti Potok.

Nadlajtnant je bil silno zgovoren, tovariš njegov pa molčeč; pristavil je le tu in tam kako besedo. Tudi Kosan je večji del poslušal, ker mu, kakor je dejal sam pri sebi, nobeden teh dveh gospodov ni bil posebno po volji.

Dan se je bil nagnil, ko opomni Berg, da bode treba domov.

Ona dva se odpravita in tudi Kosan, ki pač ni vedel boljšega pričeti, pridružil se je njima. Ovinek do doma ni bil tako velik, ako bi ja tudi dalje spremil, nego samo do grajske meje.

Slikar je imel stoprav sedaj priliko ogledati si svoja znanca, ko so stopali drug poleg družega po širokem kolovozu. Bili sta to dve krepki veliki postavi, obe lepo rasteni. Nadlajtnant jako gibčen in živ, oni pa zmeren in premišljen; pa dvoma ni bilo: Berg je nadvladal. Obraz Wernerjev ni kazal nobene posebne lastnosti, samo iz

vodenih očij sevala je neka malomarnost; tovariševega lica pa si slikar ni mogel tolmačiti; imelo je nekaj odurnega okrog usten — bodi si ono cinično brezozirnost, ki vidi le svoj egoističen smoter, — bodi si — slikar sam ni vedel kaj, a prvo je bila tudi prva njegova misel. Berg je bil videti kakih deset let starejši od svojega tovariša, ki je bil morda tridesetleten.

Dospeli so kmalu do holma, kjer je dober streljaj nad njimi stal grad Potok.

„Obiščite nas vender!“ dejal je pri slovesu nadlajtnant.

Berg je stal na strani.

„Hvala Vam, a ne vem, bom li še dolgo tu, morda že odidem jutri,“ reče slikar.

„Pa vender, če še ostanete!“ —

Berg pozdravi mirno mladega moža in potem se razidejo.

Kosan je krenil na desno čez malo brdo, ki se je izgubljal v nizkem borovem gozdiči; tja skozi vodila je steza v ovinku zopet nazaj v četrť ure oddaljeno vas.

Novo znanstvo ga ni posebno zanimalo. Starejši mu je bil do sedaj tako rekoč zastavica, in on ni imel posebnega ali sploh nobenega razloga, reševati jo. Nadlajtnant pa je bil navaden človek, lahko-miseln, brez trdnih nazorov, individuum, ki živi, ker je v življenje posajen. Tako ja je naglo razsodil Kosan, ko je stopal čez goste korenine, ki so preprežale stezo.

„In pa ženin je oni!“ nasmehne se sam pri sebi; „kakšna je pač nevesta, — ha!“

Ob stezi je rasel gost drenov grm, in lepa, ravna šibina v njem zvalila je slikarja, da jo je odrezal. Režoč in gledajoč grč postal jo za trenutek na bližnjem razpotji.

Lehki koraki pred njim od levice sem ga opozoré, in ko pogleda tja, poneha z rezljanjem za trenutek, trd in nem, kakor okamenel, z nožem v desnici, in z drenovo palico v levisi!

„Signora — —!“ vzkliknil je v prvem trenutku, — a več ni mogel izpregovoriti. Pred njim pa je stala njegova znanka iz vile Borghese.

Ugledala ga ni bila prej, stoprav glas njegov jo je opozoril, da se je ozrla k višku; kajti steza je bila preprežena s koreninami in treba je bilo paziti, kam stopi noga.

Deklica je obledela malo, a takoj jej je kri zalila obraz.

Pozdravila je na lahko in molčé ter hotela mimo slikarja.

Sedaj še le se je ta vzdramil.

„Kakov slučaj!“ dejal je; in potem se ga je polastil vesel smehljaj. „Kdo bi bil mislil, gospica, — da se tukaj srečava?“

In tudi ona se je nasmijala.

„Zares — čudno! Pa kako prihajate Vi semkaj?“

„Doma sem tukaj!“ rekel je hitro slikar, a skoro mu je bilo žal, kajti spominal se je, da je danes že jedenkrat jednako odgovoril in da bi se bil tedaj kmalu opravičeval zaradi tega domovja.

Pa tega sedaj ni bilo treba!

„A, to je lepo!“ dejala je deklica, „tudi jaz sem tukaj doma.“ Slikar se je domislil, da bi bilo sedaj vender umestno predstaviti se, in storil je to na kratko.

„Mi stanujemo tu gori v gradu, na Potoku,“ reče potem ona.

Obrnila sta se pri tem oba po stezi navzgor, in slikar je spremljal deklico, kakor bi se to samo ob sebi umelo.

„Seznanil sem se danes z dvema gospodoma iz grada,“ omenil je Kosan, — „nadjutant Werner —“

„Ta je moj brat!“ reče ona hlastno, „dolg čas mu je tu, in on vedno sili nazaj v mesto. Meni ni dolg čas, ako le morem ven v gozd, na polje; — ali ni lepo tukaj pri nas?“

„Da, lepo je!“ odgovori on mehanično.

„Lansko leto smo bili na Vlaškem, — letos pa smo ostali doma, in meni vender ni žal, da nismo šli nikamor. Ali ste Vi že dolgo v tem kraju?“

„Nekoliko dnij,“ pravi slikar zamišljen.

„In blizu?“

„Tu doli v vasi!“

„Obiščite nas!“ reče zopet ona; „očeta jako veseli, ako kdo pride k nam. Tu nimamo nobenega znanca.“

Stala sta sedaj na istem mestu, kjer je pred malo časom poslovil se slikar od onih dveh gospodov.

Kosanu je nekaj težilo prsi, in tudi deklica ni bila tako vesela, ko početkom.

„Če mi bode le mogoče, obiskal Vas bom; pa sedaj sam ne vem, kako bode z mojim odhodom od doma.“

Slikar je dejal to, da je v obče kaj rekel. Sedaj mu še v mislih ni bilo, odpotovati — niti jutri, niti pozneje.

Njej pa se je nekako mudilo. Podala je spremljevalcu roko in s kratkim „Na svidenje pri nas!“ odšla je proti gradu.

Slikar se je vrnil po prejšnji poti. Kako drugače mu je bilo sedaj pri srci, nego četrť ure prej, ko je bil šel ravno tod. Smijal se je bil prej sam pri sebi puhlosti nadlajtnantovi, — „in pa ženin je oni drugi!“ dejal je tedaj porogljivo. Jeden trenutek samo, in potem si je bil začel rezati drenovo šibino.

Sedaj pa je šel hitro, razburjen po stezi skozi gozdič; ni se smijal niti žvižgal pred se; v tla je zrl, in čudno, — one porogljive besede spremljale so ga: bile so mu v možganih in na jeziku.

„Ženin, ženin!“ mrmral je pred se; „in nevesta? Morda je še katera druga v gradu? Da bi bila ta? — Ne, ne, ne! Ni mogoče! Bedak, zakaj nisi vprašal?“

In vender se je spominal, da je hotel vprašati, a da se mu je ustavljal jezik, da ni hotelo čez ustna to vprašanje. Ko je tako prihitel na razpotje, kjer sta se bila srečala prej z deklico, krenil je na stran, od koder je bila prišla ona. Steza je vodila daleč po gozdu in se je naposled izgubila.

„Slikar je taval tam po gošči in vrnil se je stoprav o trdem mraku. Bil je zopet dobre volje, in pri večerji izpraševal je sestri svoji o grajskih ljudeh.

„Saj si ž njimi pil danes pri Petru!“ reče mlajša.

„Tam sta bila le dva!“ odgovori on; „pa koliko jih je vender na Potoku?“

„I, le čakaj — gospodar, potem sin njegov in hči in jedna teta. Sedaj pa še jednega tujca vidim časi.“

„In ta teta, — kakšna je ta teta? Ali je stara?“

„Kakor zemlja!“ nasmehne se dekle.

Slikarju se ni ljubilo več povpraševati.

Malo pozneje je zopet v svoji omari premetaval obleko in perilo ter gledal, v kakem stanu je vse, kakor mladenič, ki hoče prvokrat na ples.

Ko je ležal potem v postelji, poskušal je dolgo brezuspešno, da bi zaspal, in še skoro tja v prve sanje so mu zvenele sestrine besede: „Stara kakor zemlja!“

(Dalje prihodnjič.)

Zemeljski potresi.

Spisal J. Jesenko.

XXIV.

Razni učinki zemljskih potresov. Razpoke, razdori in brezdna v zemeljski skorji.

(Dalje.)

Najočitnejši stanovitni učinki zemljskih potresov so razne razpoke zemljske skorje. Tresenje, bodi si navpično, bodi si valovito, ima največjo moč na skupnost zemljske skorje, tako da se tu razpoči, tam se pa na široko razdere. Razpoke so po velikosti kaj različne: tu so komaj znatne, tam pa nam zevajo nasproti razdori, ki so več sto ali tisoč metrov dolgi, več metrov široki in primerno globoki. Razpoke in razdori navadno držé v jelo mer, časih so pa kljukasti, prav v rezkavico razviti in le redkoma krivočrtni. Če je razpočena zemlja iz kamenitih skladov ali iz zmesnega kamenja, ohranijo se one razpoke ter kot brezdna, propadi ali zijavke sem ter tja močno ovirajo promet med ljudmi. Koder so pa razdori nastali v rahlem kamenji ali mehki zemlji, zasujejo se kmalu. Prej ali poslej se od strani vsadi zemlja vanje ter jih napolni. Jednako deluje na nje tudi dež in zmrzav, voda in veter.

Ker se podzemeljski sunki ponavljajo, ponavljajo se tudi one razpoke. Časih so se prvi razdori zopet sklenili ali zaprli, a pri tretjem sunku iz nova odprli ter se pri četrtem, petem sunku še bolj razširili. Skoro pri vseh močnih potresih so opazovali mnogo takih razpok in razdorov, ki so sem ter tja bili tako široki, da so se vanje pogreznili slučajno nad njimi stoječi ljudje in živali, hiše in drevesa ter se popolnoma zmečkali, če so se pri naslednjih sunkih razdori zaklopnili.

Pogostoma tudi močni potresi naklanjajo in vzdigujejo poprej vodoravne in skupne sklade zemljske skorje. Ker z veliko močjo

potisnejo na kakov oddelek kamenene skladbe, pretrgajo skladbo, vzdignejo oni oddelek ter napravijo tako imenovane premete zemeljskih skladov. Ob razpoki se očitno vidi, kateri skladi so se prej držali vkup; vsled potresa so se pa skladi na jedni strani znižali ali pa na drugi strani zvišali ali vzdignili.

Jednaki, če prav neznatni učinki potresa so se videli v okolici Zagrebški. Dr. Kramberger je blizu Resnika opazoval 19 stopinj dolgo razpoko, ki pa je bila komaj 3 centimetre široka ter je držala od zahoda jugozahoda proti vzhodu severovzhodu. To razpoko so križale manjše. Isto je opazoval v grmovji Dubskem, le da je bilo manjših razpok mnogo več, ki so križale glavno ter so držale proti jugu do vasi Zvanja Reka. Isti samovidec tudi poroča, kako se je 9. novembra zjutraj pri prvem močnem potresu zemlja na jednom kraju vzdignila. Kmet Filipovič je ves začuden rekel svojemu sosedu Pirinu, kako to, da sedaj po potresu stoji Pirinova hiša tako visoko, njegova pa nizko, ko sta prej obe stali ravno na planem. Kdo se ne spomina, kak krik so zagnali ljudje o teh razpokah in onem nedolžnem blatu, ki ga je potres skozi razpoke zmetal ali potisnil na vrh: „Zagreba bode konec! Mesto stoji na podzemeljskem ognjeniku, ki se ima odpreti in nam jugoslovansko središče požreti!“ A hladnokrvno preiskavanje je precej pokazalo, da je ono blato iz bolj vršnih plastij zemeljske skorje in da nima v sebi nobene ognjeniške tvarine, še žveplenega smradu ne, ki so ga prej ob razpokah pri Resniku, Drenji in Nartu vohali. Gola mehanična sila podzemeljskega gibanja ga je potisnila na vrh. Potres je najbrž raztrgal prodnato zemljo še pod gladino bližnje Save; po tej še tako neznatni razpoki je prišla voda v prodnato podlago; pri daljnem gibanju pa je pritisnilo z zemljo na vodo ter jo z glenom in grezom, prav močnatim blatom, po razpoki pognalo na površje zemlje. Po potresu se je voda v prodnato podlago zopet odtekla ter na površji zapustila one okrogle luknjaste kupce, katere je proglasila razjarjena domišljija in nedolžna nevednost za kaj pomembne in nevarne blatobljvne ognjenike!

Že v najstarejših vekih so ljudje opazovali take učinke močnih potresov; po raznih krajih so se na nje oprte razvile lepe bajke, ki gotovo niso po vsem izmišljene, ampak imajo nekaj resnice v sebi. Kdo se ne spomina starodavnega bajnega poročila, da je močen potres odtrgal Sicilijo od Kalabrije, ki sta se prej držali druga druge. Jednako bajno pripovedko so izročili Pelazgi svojim naslednikom

Bojotjanom, da je potres za nekaj časa bil odprl podzemeljsko pretoko iz Kopajskega jezera v bližnje morje. Starodavni Grki so si tudi pripovedovali, da je močen potres pretrgal gorovje na severovzhodni strani Tesalije ter napravil mnogo opevano cvetočo dolino Tempe. A prepuščajmo te in jednake starogrške in starorimske bajke našim jezikoslovcem, naj oni preiščejo in določijo, koliko so oprte na dejanske razmere.

Tu naj navedemo le nekaj natanko opazovanih in dobro poverjenih učinkov zemeljskih potresov iz zadnjih dveh stoletij. Ko se je leta 1692. Jamajka tako strahovito tresla, da se je njeno površje zibalo kot močno razburkano morje, naredilo se je pogostoma po sto razpok in razdorov h kratu, katerih se je nekoliko nagloma zopet zaklopilo in potem zopet odprlo. Vanje se je pogreznilo mnogo ljudi, nekateri popolnoma, nekateri le na pol, še drugi so gledali le z glavo iz razpok. Ko so se razdori zaklopnili, zmečkali so ljudi, ko so se pa iznova odprli, izmetali so jih iz sebe z veliko množino vode. Jednako se je zemlja razdrla na otoku Hajiti pri potresu 1770. O potresu v Riobambi (4. febr. 1797.) pa po poročilu imenitnega rastlinoslovca Don José Cavanillesa piše A. Humboldt (Kosmos IV. str. 221): „Razpoke so sedaj se odprle, sedaj se zopet zaklopnile. Nekateri ljudje so se rešili, da so nagloma raztegnili roke, da se niso vanje pogreznili. Cele vrste ježcev in obloženih mezgov (recuas) so nenadoma se pogreznile in izginile v širokih poprečnih razpokah. Najbližnji deli zemlje so se tako močno sedaj zniževali, sedaj vzdigovali, da so ljudje na 4 metre visokem koru v cerkvi stopili naravnost na ulični tlak. Cele močno zidane hiše so se pogreznile; stanovalci v njih so lahko odprli notranje duri, hodili sem ter tja iz sobe v sobo, prižgali luč in dva dni se hranili z živežem, ki so ga slučajno našli, ter se med seboj pričkali, ali jih bodo rešili ali ne.“ Pri močnem potresu Čilskem (l. 1822.) se je ondotno primorje iz golega granita raztrgalo v vzporedne razpoke, ki so na notranjo stran držale 3 kilometre daleč. Nekateri prikazni pri potresu v porečji Misisipija (leta 1812.) nas očitno spominajo na prej omenjene učinke pri Zagrebškem potresu. Zemlja se je vzdigovala v dolgih valovih, ki so se na vrhu razpočili. Iz razpok je mehanična sila izmetavala vodo, pesek in premogov drobiž. Flint je še čez 7 let opazoval mnogo zevajočih razdorov. Po nekodi so se ljudje rešili smrti, da so velika drevesa pokladali poprek čez razdore ter se na njih držali, da se niso pogreznili. Angleški

prirodnoznanec Lyell (Principles of Geolog. 445) je še leta 1846. opazoval mnogo takih razpok, če prav so jih v teku 34 let nekoliko zasuli dež, zmrzav in povodenj; tudi veter je listja vanje nanosil ter jih precej napolnil.

Hamilton, Grimaldi, Spalanzani in Dolomieu so na drobno opazovali in preiskavali jednake učinke silovitega potresa, ki je leta 1783. Kalabrijo razdejal. V pokrajini San Fili je opazoval Grimaldi 4 kilometre dolgo razpoko, ki je bila 80 centimetrov široka pa 8 metrov globoka. Jednako je meril pri Rozarni. V pokraji Plaisanski pa se je naredilo popolno dobro, ki je bilo skoro 2 uri hoda dolgo pa 34 metrov široko. Druga razpoka pri Cerzulli je bila 6 kilometrov dolga, skoro 50 metrov široka in 30 globoka. Na južnem oglu Kalabrije se je celó neka gora Zefirio iz apnenca prek srede razpočila. Blizu mesta Oppida, potresnega središča, požrli so široki razdori mnogo hiš tako popolnoma, da so izginile brez sledu. Isto se je zgodilo tudi pri Cannamariji, Terranuovi, Sv. Kristini in Sinopoli. V pokrajini Jero-carnski so razpoke od neke srednje točke držale stremenasto na vse strani, kot drže razpoke na močni oknici, ki si jo z jednim sunkom ubil. V Kalabriji so opazovali tudi zemeljske premete. V Terranuovi je potres močno vzdignil nekatere hiše, poleg njih stoječe pa so se močno znižale. V nekaterih ulicah se je zemlja ob hišnem zidu kvišku vzdignila, da, neki kaj močno zidan stolp se je razpočil po sredi in jedno polovico je potres porinil za 5 metrov visoko.

Kakor okrog Zagreba, pokala se je zemlja tudi v Valahiji pri potresu leta 1838. Nekatero razpoke so bile po 500 do več tisoč metrov dolge, a komaj 20 do 30 centimetrov široke. Pri vasi Babeni blizu Slan Rimmika so se te ozke razpoke razširjale od dne do dne, kako da je njih širokost nazadnje merila po 5 in več metrov. Po nekodi so nastali tudi zemeljski premeti, vsled katerih so se nekatere hiše premaknile ali raztrgale ali popolnoma porušile.

XXV.

Razpoke med potresom bljujejo vodo, pesek, blato in razne pare.

Luknje, razpoke in razdori, ki se pri potresih naredo, pogostem bljujejo vodo, pesek in blato, razne pare in plinove. Temu se ni čuditi, kajti močni potresi prenaorejajo ali premikajo zemeljske sklade

ter tako pritiskajo na vodo v otlinah in žilah in jo po razpokah siloma kvišku poganjajo. To nam dovoljno pojasnjuje, zakaj pri potresih v Kumani vodnjaki bljujejo vodo, pesek in blato. Jednake učinke opazovali so kaj pogostoma tudi drugodi. Pri zadnjem potresu Zagrebškem se je v gozdu Stubici pri Oroslavji udrla zemlja skoro 4 metre poprek in 6 metrov globoko. Ta globina se je nemudoma napolnila s toplo vodo. Drugi jednaki vsed so ondu opazovali 10. novembra 1880., katerega premer je pa meril le dobro $1\frac{1}{3}$ metra. H kratu je bil poln tople vode. Podzemeljska sila je pritisnila na vodne žile, ki napajajo bližnje kopeli Oroslavske, ter je po rahli zemlji nekoliko vode pognala v omenjeni brezdni ali okrogli razpoki. Na take silovite premembe v podzemeljskih vodnih žilah in pretokah kaže tudi poročilo iz Oroslavja. Po tem so dan potresa bili topli vreli kopeli večinoma neprimerno kalni ali motni ter so kaj nemirno iz lukenj vreli.

Med Kalabrijskim potresom je pri Seminari iz razpoke prišlo toliko vode, da je naredila malo jezero (lago del Tolfilo), ki je bilo skoro 600 metrov dolgo, 300 široko in 17 globoko. Pri potresu v Valahiji so razpoke bljuvale vodo s sivim in črnkastim peskom in grezom. Pri potresu v Kataniji (1818) se je pred prvim sunkom v mestu odprlo, prav za prav naredilo 14 vodometov; silno je vreščala voda iz njih. Leta 1702. in 1703. je potres silno razsajal v Abruzih ter mesto Aquilo skoro popolnem pokončal. Pri rečenem mestu se je odprlo več brezden, ki so nabljuvala toliko vode in kamenja, da bližnjega polja niso mogli več obdelovati. Iz sosednjih hribov so pa puhteli gosti sopari in plinovi, ki so se na zraku zažigali. Jednako puhtenje plinov so na Armenskem opazovali pri potresu leta 1840. (zlasti pri razpokah ob Araksesu in Karasu). Tudi pri potresu Lizbonskem (1755) so iz novih razpok v skalovji Alvidras puhteli plinovi, ki so se na vzračji zažigali; poleg njih se je iz razpok valil dim, ki je prihajal tem gostejši, čim močnejše je bilo podzemeljsko bobnenje. O enakih opazbah so večkrat poročali iz Nove Granade in Venezuele.

(Dalje prihodnjič.)

Bajke in povesti o Gorjaneih.

Spisal J. Trdina.

5. Rajska ptica.

Bil je imeniten grof. Ta grof šel je v Gorjance na lov. Velika družba prijateljev in lovcev ga je spremlila. Grof ugleda medveda in skoči za njim. Medved šine v goščavo, grof za njim. Medveda zmanjka in grof vidi, da se nahaja v neznanem kraju, po katerem še nikoli ni hodil. Ta kraj bil je najlepši gaj, kakeršnega ni videl ne v domači, ne v tujih deželah. Z dreves visela so zlata jabolka, iz debel cedil se je iz nekaterih med, iz nekaterih dišeče kadilo; prelepo dišalo je v tem gaju vse: trava, cvetice in celo listje na drevju. In če je pogledal grof na zemljo, lesketalo se je okolo njega brez števila bistrih studencev, v katerih se je pretakala srebropena voda po zlatopeski glini. V senci krasnega gaja bilo je tiho, za čudo tiho. Poskakovala je od veje do veje samo jedna ptičica. Nihče ne bi bil rekel, da je ptičica lepa, ko ne bi bila imela zlatega kljuna. Ali še lepši, stokrat lepši od zlatega kljuna bil je nje mili, sladki glas, katerega se grof ni mogel naslušati. Ker se je bil utrudil, sedel je na klop, da se nekoliko odpočine, ob enem pa kratkocasi z rajsko divnim petjem zlatokljune ptice. Tako je sedel in poslušal, kakor je mislil, dobro četrt, morebiti tudi pol ure. Prav nerad se je dvignil, ali se je dvigniti moral, da ga lovska družba ne bi pogrešila in se zanj bala. Iz prijetnega gaja prišel je kmalu nazaj v goščavo in iz goščave na plan. Oziraje se na vse strani klical je prijatelje in lovce, ali nikjer ni bilo žive duše: lovska družba je izginila, kakor da bi se bila pogreznila v zemljo. Grof se je naveličal klicati in iskati, in šel domov. Ali silno se je čudil, da potov ni skoro več poznal. Koder je rasla poprej hosta, sprehajali so se po vinogradih veseli gorniki in koder so pasli pastirji drobnico, trudili so se zdaj pridni oratarji. Grof je strmел in si mel oči, ne vedoč, kaj bi si mislil, da se mu

je pripetilo. Vprašal je gornike, če niso videli njegove družbe? Gorniki so se mu začudili in dejali: kakove družbe? Kdo pa ste? Mi Vas ne poznamo, ker Vas nismo še nikoli videli. Vprašal je tudi oratarje, kdaj so šli domov grajski gosti in lovci? Oratarji so se začudili in dejali: kaki gosti in lovci? Naš graščak ne lovi zverij, on lovi nas uboge kmete. Dokler je živel rajnki grof, nismo vedeli, kaj je hudo. O slabih letinah dajal nam je živež zastonj. Na tlako nas ni nikoli silil. Desetino nosili smo mu v grad, kolikor smo sami hoteli. Od revežev ne bi bil vzel ne jednega klasa. V krčmah smo pili z njim in se gostili na njegov račun. Z našimi otroki se je šalil in igral in jih ljubil kakor svoje, da bi bil dal zanje svojo krščeno dušo. Blagi gospod šel je v Gorjance na lov in tamo ga je raztrgal medved. Zdaj se veseli v nebesih, katera je tudi pošteno zaslužil. Njegovega praznega gradu polastil se je hmeljniški baron. Baron delal je s kmeti grje, nego s črno živino. Vole je prodal, mestu njih orali smo mu polje mi, naše žene in otroci. Za nami pa so hodili njegovi biriči in nas priganjali na delo z biči. Biči pa niso bili spleteni iz govejskih jarmenov, ampak iz kože, katero je urezal baron iz naših hrbtov. Desetino zahteval je od vsega, kar raste na polji in v vinogradu in od vsega, kar se pita in krmi v hlevu in v svinjaku. Zahteval jo je od revežev, kakor od bogatinov, o slabih letinah ravno tako, kakor o dobrih. Ljudje so strašno godrnjali in preklinjali. Baron pa je rekel zabavljivo: Naj se zgodi po vaši volji! Če nečete dajati desetine vi meni, dajal jo bom jaz vam. In začel je jemati kmetom ves pridelek in priredek, puščal jim je samo borno desetino. Mi smo poginjali od lakote in se jeli puntati. Baron pa je nabral krdelo žolnirjev in šel na lov. To je bil čuden lov, da svet še ni takega videl. Volkov, zajcev in druge živali se ni dotaknil, streljal in pobijal je samo kmete. Kadar so mu prišli prijatelji v gosti, napravil jim je tako igro, da so se je gotovo vsi hudiči veselili. Igral je z njimi s kmetскими glavami za kmetiska dekleta. To grozo in silo trpimo zdaj že veliko, veliko let. Ravno danes je trideset let, kar nam je vzel Bog dobrega grofa in z njim vred ves mir in vso srečo našega življenja. — Pazljivo je poslušal grof bridke tožbe ubogih oratarjev in se uveril, da ga je zadrževalo sladko petje zlatokljune ptice ne dobro četrt ali pol ure, ampak celih trideset let. Ko se je razodel oratarjem, spoznali so ga najstarejši med njimi in vsi so popadali pred njim na kolena in glasno zahvalili Boga za neskončno milost, da jim je povrnil dragega

dobrotnika in odrešenika. Grof jim je rekel: Vstanite in poiščite si orožja! V moj grad gre iz goščave pod zemljo skrivna pot, ki sem jo izdolbel s svojimi rokami in nisem povedal nikomur za njo. Jaz pojdem pred vami; predno preteče 24 ur, bomo grad pridobili in vaše in moje sovražnike zasačili. Hmeljniški baron napravil je tisti dan veliko gostbo, na katero je povabil vse svoje prijatelje in biriče. Po pojedini začel se je z njimi igrati, ne s kvartami in za denar, kakor drugi, ampak po svoji stari navadi s kmetскими glavami za kmetška dekleta. Iz grada pride na igrališče oznanilo, da se je odprla zemlja in bruhnila iz sebe druhal oboroženih kmetov in ranjkega grofa. Baron se je zakrohotal: Ta šala je vredna, da igramo na dalje vsak pot za dve dekleti, in ne le za jedno, kakor do zdaj. Grofovi kmetje ujeli so brez boja njega in vse njegove prijatelje in biriče. Grof jih je upregel v pluge in brane in je oral in vlačil z njimi celo leto do zime. Na delo priganjal jih je z biči, ki niso bili spleteni iz govejskih jarmenov, ampak iz kože, katero je izrezal iz njihovih hrbtov. Ko je nastopila zima, povabil je vse svoje kmete in jim napravil veselico, da take še nikdar niso uživali, niti zanjo čuli. Po veselici pa se je napotil z njimi na igrališče. Igrali so skupaj cel dan in celo noč z glavami hmeljniškega barona in njegovih prijateljev in biričev in igrali bogme niso za svoje, ampak za graščine, denar in dekleta svojih mrtvih sovražnikov in krvnikov.

6. Ptica Zlatoper.

Na Gorjancih so se nahajale tri prečudne reči. V skriti dolini je stalo drevo, ki je bilo spodaj mogočna bukev, v sredi silen hrast, zgoraj pa visoka in tanka breza. Brezo je pokrivala bela meglica, da se od zdolaj ni mogla videti. Okolo velikanskega debla ovijala se je od tal do vrha vinska trta. Ta trta je bila debela kakor žrd, listje jej ni nikdar usahnilo in grozdje dozorevalo je na njej brez razločka letne dobe, po zimi kakor po leti. Tretje in največje čudo pa je bila ptica Zlatoper, ki si je naredila gnezdo v beli meglici med najtanjšimi vejicami visoke breze. Ta ptica ni zobala zrnja in pila vode kakor druge ptice, živela je samo o rumenem grozdji, ki jej je viselo okrog gnezda in o nebeški rosi, ki je padala na brezo. Zlatoper imenovali so jo za to, ker je imela v desni peruti zlato pero. Čudna moč je bila v tem peresu. Kdor bi napisal z njim tri prošnje, morale bi se mu izpolniti vse tri, in ko bi jih poslal tudi cesarju ali papežu

ali pa svojemu najhujšemu sovražniku. Veliko junakov je poskusilo priti na brezo, da bi izpukali ptici dragoceno pero, ali do gnezda ni priplezal nobeden. Vsi so zdrknili s polzke breze, popadali na hrastove in bukove veje in se pobili. V tisti dolini je prebival svet puščavnik, ki je poznal vsako skrivnost. Ljudje so ga hodili povpraševati, kako bi se dobilo zlato pero. On se jim je smijal in rekel: S koso in s tremi svetniki. Ljudje teh besed niso razumeli in so mislili, da jim se sveti mož roga. To je čul podgorec Mikec. Mikec je bil, kakor so sploh podgorci, časi prav razumen fant, da malo takih, časi pa prav neumen, da tudi malo takih. To se pravi, Bog je dal Mikecu dosti pameti, ali je bil ta križ, da ni svoje pameti vselej za svet vprašal in je poslušal. Ta pot uganil je precěj dobro, kaj mu je storiti. Dejal je: Bedakom se prav godi! Srečo naj skuša tisti, ki zna plezati, kakor jaz in ki razume puščavnika, kakor jaz. Mikec vzame koso in gre v Gorjance. Ko je ugledal čudno drevo in nad njim belo meglico, začel je kositi in kosil je noč in dan, dokler je pokosil vse senožeti po dolini in tudi nad dolino. Mrvo je navalil k drevesu, da je sezala čez bukev in hrast gori do breze in do bele meglice. Sedemkrat je plezal v brezo in sedemkrat se mu je spodrknilo. Ker je padel vselej na mehko seno, storil si ni nič žalega, ali začelo ga je vender močno skrbeti, da utegne tudi njegov trud ostati prazen. Zdaj se je domislil, da je izpolnil puščavnikov svet samo na pol. Koso je dobro rabil, tri svetnike pa zanemaril. Mikec poklekne in se priporoči svetnikom, ki varujejo Gorjance: sv. Eliji, sv. Miklavu in sv. Jederti. Po molitvi začne plezati osmikrat in dospè brez truda do zaželjenega gnezda ptice Zlatoperja. Ptica ga je počakala in si dala brez straha izpukati zlato pero. Mikec ves vesel in srečen vzame pero in odide domov. Od same sreče se mu je tako v glavi vrtilo, da ni vedel, kaj bi počel. V tej omotici mu še mari ni bilo, da bi se posvetoval najprej s pametjo. In tako je ukrenil na zadnje zgolj po svoji priprosti podgorski glavi, pa ni čudo, da je tako slabo pogodil. Šel je vprašat učenjake, kateri cesar je na svetu najbolj mogočen. Ko so mu učenjaki povedali, napisal je do tistega cesarja prošnjo, naj mu da svojo hčer za ženo. Cesar se je silno začudil, ali se ni mogel braniti. Poklical je hčer in jej vse razložil, kaj in kako in da mora biti Mikčeva. Cesaričina se hudo razjezi in zagrozi Mikecu, da se bo kesal. Pokorna očetovi zapovedi odide v podgorje in se z Mikcem poroči. Bila je grda kakor strah, nagajiva kakor škrat, ob jednom pa uboga kakor beračica in vender

poželjiva vsake dobrote in zapravljiva, kakor da jej ne more nikoli nič zmanjkati. Mikec je dobil po očetu dve kmetiji. Jedno je pridržal sam, drugo je zaženil cesaričini. Razsipna baba je svoje zemljišče kmalu zadejala in jela potem zakopavati v dolg tudi njegovo. Take potrate se je Mikec ustrašil, in je vzel v roko zlato pero in napisal do cesarja drugo prošnjo, naj da hčeri cesarsko doto, da bo mogla živeti po svoji navadi, imenitno po cesarsko in za svoje. Cesar mu je prošnjo precej uslišal in poslal hčeri silno bogato doto, več voz zlata in srebra, in najlepše obleke toliko, da se je lahko preoblekla vsak dan v drugo. Cesaričina plačala je svoje dolgove, ali Mikcu ni dala ne krajcarja. Zasmehovala in zasramovala ga je kar očitno. Ona se jo vozila v dragoceni kočiji, on pa je moral capljati za njo peš. In ko je tekel ves upehan za kočijo, vpila je na vse strani: Podgorski možje in fantje! odkrivajte se! Ali ne vidite, da me spremlja moj mož, slavni Mikec, cesarjev zet? Ta sramota je pekla Mikeca bolj, nego vse drugo. Spet je vzel v roko zlato pero in napisal do cesarja svojo tretjo in poslednjo prošnjo, naj vzame svojo hčer nazaj. Cesar se je zasmijal in mu izpolnil iz srca rad tudi tretjo in poslednjo prošnjo. Bridko je žaloval Mikec po svoji lepi, tako brezumno zaženjeni in zapravljeni kmetiji, še veliko, veliko bolj, pa se je veselil in Boga hvalil, da se je znebil samopašne in grde cesaričine. Odslej ni zametaval v nobeni reči več svetov svoje dobre podgorske pameti. Našel si je med domačimi dekletki drugo ženo, ki je bila lepa in pridna in je prinesla k hiši tudi prilično doto. Živel je z njo mirno, zadovoljno in srečno do smrti. Ker so mu sosedje preveč zabavljali in ga dražili s cesaričino, zapustil je podgorje in se preselil med Bele Kranjce, ki ga niso dosti poznali. Zlato pero je nesel s sabo in ga na vso moč skrbno varoval. Pokazal in dal ga je sinu še le v sivi starosti, ko mu je izročil gospodarstvo. Rekel mu je: Na, sin! tu ti dajem tvojo srečo ali nesrečo, tvojo čast ali sramoto, kakor si boš sam izvolil. Meni je prineslo to pero nesrečo in sramoto, ker je nisem znal rabiti. Bodi ti pametnejši od mene! Ne prosi z njim nikogar za ženo ali blago ali za posvetno čast! Če hočeš poslušati svet svojega starega očeta, napiši prošnjo do našega cerkvenega poglavarja, rimskega papeža, naj bi bral zate sveto mašo, da te Bog razsvetli, da ti podeli svoj dar modrosti, s katerim ti bo lahko pridobiti večno izveličanje pa tudi časno blagostanje. Sin je poslušal starca in napisal prošnjo do papeža, kakor se mu je svetovalo. Papež mu je drage volje izpolnil

pobožno prošnjo in bral zanj sveto mašo. Bog ga je obdaril potem s toliko modrostjo in pametjo, da si je prigospodaril jako veliko premoženje, po smrti pa je sprejet bil med svetnike. Tudi njegovi otroci in vnuki so sloveli radi svoje odlične poštenosti in bistrumnosti. Čudodelno zlato pero se nahaja še zdaj shranjeno nekje na Belokranjskem in govorica trdi, da se rabi še zmerom prav marljivo in uspešno. Poznam staro, jako čestito ženičo, ki bi, če bi trebalo, stokrat na to prisegla, da so prejeli Beli Kranjci svojo veliko razumnost, močatost in spretnost za vsako delo po blagodatni moči Zlatoperjevega peresa.

(Dalje prihodnjič.)

Šolstvo in prosvetni zavodi v kneževini Bolgarski.

Po službenih poročilih naučnega ministerstva sestavil A. Bezenšek.

Novo ustrojena bolgarska kneževina more se sedaj svobodno zanimati s svojim obrazovanjem ali oliko; in za to ima občno narodno razvitje v sedanji dobi veliko važnost za Bolgare ter je zanimljivo za druge posebno bratske narode videti, kako se je do sedaj razvijalo obrazovanje naroda, in v kakem razvitji se nahaja sedaj.

Dal sem si torej truda, svojim rojakom slovenskim opisati v sledečih člankih, kolikor mogoče točno, pregled denašnjega stanja narodne prosvete v kneževini Bolgariji.

Odpiranje učilišč in skrb za njihovo napredovanje ni kaj novega v Bolgariji. Cela zgodovina bolgarskega narodnega prerojenja, s čimer se je opozorila Evropa na bolgarski narod, in kar je dalo na konci povod osvobojenju Bolgarije, zajedno je tudi zgodovina bolgarskih šol. V dolgih in težkih časih turškega gospodarstva ni se nikdar pozabila slovanska knjiga v Bolgariji; samostani in cerkve so vso to dobo zvesto varovali tradicije starobolgarske pismenosti.

Prva učilišča po novovekovnem zapadovropskem primeru, ki so se odprla v Bolgariji, bila se sicer grška, osnovana pod vplivom bizantske cerkvene oblasti, koja si je bila tačas razširila svoje duhovno vladarstvo po vsem balkanskem poluotoku. A skoro so se pojavila tudi učilišča čisto

bolgarska. Prvo odpre O. Neofit Rilec l. 1835. v Gabrovu. Deset let potem, l. 1845., oživel je v raznih pokrajinah bolgarske domovine že 53 šol; a od tega časa dalje do početka poslednje vojske množile so se té neprestano vsako leto. Skrb za šole bil je najglavnejši del vsega bolgarskega pokreta, in Bolgarom se je zdela občna omika, osnovana na narodnem temelji, jedino sredstvo, katero jih more rešiti in najsigurnejši pot do srečnejše bodočnosti. Naravno, da se to učiliško gibanje ni razvijalo sistematično, ker je izviralo od privatnega potika, od dela pojedinih oseb, društev ali občin, in ker se je imelo boriti z mnogobrojnimi in različnimi težavami od strani tedanjih cerkvnih in svetskih gospod. In tako je prišlo, da so nekoji okrog, katerim je bilo laže občevati z vnanjim svetom, in kateri so se dalje vadili v občne narodnem razvitju, brzo napredovali, v tem ko so druga planinska in nedostopna mesta bila še čisto nepripravljena in neokretna v omiki, ko jih je obsejala zora nove svobodne dobe.

Po vojski in osnovanju bolgarske države promenile so se te okolnosti popolnoma. Zapreke, ki so do tačas bile na potu svobodnemu razvitku in razširjenju obrazovanja v domačem jeziku in v narodnem duhu, odstranile so se, in mnoge reči, ki so se do tačas smatrale kot dobrovoljne izjave rodoljubja in narodne samosvesti, postale so občne dolžnosti. Zajedno z bolgarsko državo napravi se (junija 1878.) tudi vrhovna uprava šolska, in v narodno prosveto se začne prvokrat uvajati zistem in ravnomernost. Od druge strani ni čudno, da se je po ogromnih proménah v vseh okolinah, stanovništvo počelo zanimati z mnogimi novimi vprašanji, koja so mu do tačas bila še nepoznana; in tako so šole, ki so bile pred osvobojenjem Bolgarije zajedno s cerkvnimi stvarmi najvažnejši predmet narodnega negovanja, ostale za drugimi važnejšimi nujnimi predmeti občne pažnje. A vsled tega došle so stvari tikajoče se narodne omike v prehodni položaj, iz katerega ne bodo mogle tako skoro iziti; kajti učiliško ustrojstvo je samo jeden del občnega državnega organizma, kateri je v Bolgariji še nov, in kateri treba časa, da se razvije in ukrepi, kakor bi bilo želeti.

Prvi dve leti obstanka bolgarske kneževine, minili sta med neprestanimi in skoro perijodičnimi promenami v državni upravi. Naučno ministerstvo imelo je tečajem dveh let sedem ministrov, a ni jeden od teh ni bil na svojem mestu niti jedno šolsko leto. Ta nestalnost in goste promene oseb in uredb, pa tudi nedostatek zistematične zakonodateljnosti, imelo je neugoden vpliv na organizacijo učilišč. No pri vsem tem šole so napredovale in še napredujo, ker v Bolgariji narodna

prosveta ni umetniški napravljena stvar, koja bi se nalagala narodu od vlade, nego narod sam želi si obrazovanja in se očitvidno briga za svojo omiko in svoj napredek. Ta napredek bodo najbolje pokazala statistiška števila.

1. Občinske šole.

1. Šolski okrogi in nadzorniki.

Začnimo s početnimi šolami. Po vseh prosvetljenih državah je obvezno početno učenje za vse stanovnike. Zakoni teh držav nalagajo, da trebajo učiti se vsi otroci v opredeljeni dobi najglavnejših predmetov, kakor so čitati, pisati, računati, materin jezik itd. To načelo vzprejeto je tudi v osnovnem zakonu (konstituciji §. 78.) bolgarske kneževine.

Da se uspešneje uredi početno učenje po celi državi, za to se ta deli na nekoliko šolskih okrogov s po jednim nadzornikom, kateri nadzira obstoječe šole po mestih in vaséh in nagovarja narod, da bi si odpiral nove šole v onih krajih, kjer jih še ni, ali pa jih je premalo. Prej za časa ruske okupacije bilo je 5 takih nadzornikov, pozneje 9, a sedaj jih je 16; in to po sledečih mestih: Sofija, Trn, Kjistendil, Vidin, Lompolanka, Rahova, Orhanije, Pleven, Loveč, Svištov, Trnovo, Ruščuk, Razgrad, Silistra, Šumen in Varna.

Pri malem številu bolgarske inteligencije, katera jedva zadostuje, da se za silo popolnjava državne službe, težko se nahajajo za nadzornike sposobne osebe. Sedanje ministerstvo narodne prosvete gleda, da dobi za to službo posebno izkušene učitelje, kateri imajo mnogoletno praktiko in občni ugled, in kateri znajo vzbujati v narodu veselje do šole in spoznanje važnosti, ki jo ima omika za vsak narod.

Plača inspektorjeva je po 4800 frankov na leto.

2. Početne šole pred vojsko in posle nje.

Delavnost nadzornikov in občni napredek početnih šol bodemo razvideli najbolje iz statističnih dat, katerih tukaj nekoliko priobčujem. Da začnemo z zapadnimi krajevi, kateri so bili v turških časih najbolj zaostali.

V Kjistendilski okolici (49.706 stanovnikov) bilo je do vojske samo 8 bolgarskih šol, od katerih so bile samo 3 nekako urejene, a vse druge proste „kilije“, kjer se je predavalo cerkveno pismo po najstarejši metodi.

Šolskega l. 1879/80. odprlo se je že 23 moških in 1 ženska šola s 26 učitelji, 2 učiteljicama, s 743 učenci in 69 učenkami. A prošlega

1880/1. šolskega leta bilo je 33 moških šol s 35 učitelji in 1 ženska šola z 2 učiteljicama, s skupno 1246 učenci in 104 učenkami.

Sosedna Izvorska okolica (24.371 stanovnikov), nahajajoča se v planinah, kjer se stičejo tri meje: bolgarska, srbska in turška, bila je pred poslednjo rusko-turško vojsko čisto zapuščena ter je imela samo 4 najpočetnejše šole. V tej okolici, ki ima 3220 hiš, zna samo 111 odraslih ljudi malo čitati in pisati, tako da je mnogo vasij, kjer ne nahajaš niti jednega človeka, ki bi bil več pisanju ali čitanju. — A koncem 1879/80. šolskega leta bilo je tam, akoprem je bila slaba letina, že 8 šol z ravno toliko učitelji in 287 učencev; a l. 1880/1. narasel je spet ta broj na 15 šol s 35 učitelji, 515 učenci in samo 4 učenkami; a zmerom je še 2095 otrok v letih šolske dolžnosti, ki ne hodijo v šolo.

V Trnskem okrogu na srbski meji (64.680 stanovnikov) bilo je, ko se je prevzel pod bolgarsko upravo l. 1879., v vsem 16 šol z 18 učitelji, 375 učenci in 12 učenkami. L. 1870/80. bilo je že 48 šol moških in 2 ženski s 54 učitelji, 3 učiteljicami, 1844 učenci in 176 učenkami. L. 1880/1. bilo je v tem okrogu 50 moških in 2 ženski šoli, 55 učiteljev, 3 učiteljice, 1605 učencev in 208 učenk.

V Lovčanskem okrogu bilo je

1878/9.	l.	14	moških,	2	ženski šoli.
1879/80.	„	49	„	2	„
1880/1.	„	62	„	4	„

V Trnovskem okrogu (216.713 stanovnikov), kateri je jeden od največjih in najrazvitejših, bilo je

1878/79.	l.	148	moških,	16	ženskih šol.
1880/81.	„	157	„	19	„

Učiteljev 170 in učiteljic 42.

V Varnenski okolici bilo je

1878.	l.	13	moških,	2	ženski bolg. šoli.
1880/1.	„	31	„	4	„

Ti podatki dobivajo več svetline, ako se primerjajo z redkim statističnim materijalom, ki ga imamo o učililiščih v turških časih:

V mestu Šumen (Šumla) bilo je

l. 1875/6:	11	učit.	6	učiteljic,	plače	vkupno	68.200	groš.*)	859	uč.	418	učenk.
„ 1878/9:	11	„	9	„	„	„	83.200	„	568	„	382	„
„ 1879/80:	13	„	10	„	„	„	111.500	„	895	„	561	„
„ 1880/1:	17	„	12	„	„	„	129.640	„	1041	„	671	„

*) 1 groš (piaster) = 8 kr. a. v.

V sedanjem Vidinskem okrogu bilo je l. 1874: 51 šol, 50 učiteljev, 1256 učencev, 93 učenk. A šest let pozneje šolskega leta 1880/1: 89 šol, 97 učiteljev, 3587 učencev, 439 učenk.

3. Občni broj početnih šol.

V vsej kneževini bilo je, kakor pokazuje jedna dosta točna štetev l. 1878/9., vkupno 1088 bolgarskih občinskih šol (zajedno z glavnimi učilišči), med temi 1027 moških in 61 ženskih, s 1247 učitelji, 132 učiteljicami, 48.404 učenci in 8451 učenkami.

Učitelji so dobivali vkupno 735.533 frankov 40 sant. plače v denarjih, a v hrani 71.332 ok žita.

Vsi troškovi občin v šolske in učiteljske svrhe znašali so 827.774 fran., 156.290 fr. bil je prihod od cerkev, 80.561 fr. 60 sant. od nepokretnin, 34.210 od učiliških kapitalov (ki predstavljajo ceno 263.354 frankov), in 556.712 fr. 40 sant. od šolskih nalogov (davkov), ki so se razdelili med davkoplačevalci.

L. 1879/80. bilo je 1271 moških in 83 ženskih bolgarskih početnih šol, in razen teh 55 občinskih glavnih šol, t. j. 44 moških in 11 ženskih; torej v vsem 1409 bolgarskih občinskih učevnih zavodov, t. j. 321 več, nego jih je bilo pred dvema letoma. Učiteljev je bilo okolo 1580, učiteljic pa 180.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenski glasnik.

Slovensko slostvo. — Slovenska Talija. Zbirka dramatičnih del in iger, 50. zvezek. Na svetlo daje „Dramatično društvo“ v Ljubljani 1881, 16, 459 str. Ta osobito debeli zvezek prinaša nam naslednje igre: 1. Precijoza. Igrokaz v 4 dejanjih. Nemški spisal Pij Aleksander Wolf, preložil Jos. Cimperman. 2. Žila. Veseloigra v dveh dejanjih. Spisal Josip Marij Babo, preložil Jos. Cimperman. 3. Ujetniki carevne. Veseloigra v dveh dejanjih. Po Bayardu preložil Jos. Cimperman. 4. Zapirajte vrata! Italijanski spisal G. P. Cesenate, preložil V. Eržen. 5. Dragocena ovratnica. Po italijanski „Il vezzo d' opali“ preložil Viktor Eržen. 6. Pol vina, pol vode. Vesela igra v jednom dejanji. Spisal Kosta Trifkovič, preložil Viktor Eržen. 7. Jedno uro doktor. Burka v jednom dejanji. Poslovenil J. Alešovec. 8. Srečno novo leto! Šaljiva igra v jednom dejanji. Po srbski igri Koste Trifkovića „Čestitam“ poslovenil P. -- Iz te vsebine vidijo čestiti čitatelji,

da je „Slovenske Talije“ 50. zvezek izdatno pomnožil repertoar našega gledališča. Igre so večinoma pisane v lepem, čistem jeziku. Posebno moramo pa odobravati, da je „Dram. društvo“ začelo prelagati v slovenščino lepe vesele igre, katere je srbski spisal pokojni Kosta Trifković, brez ugovora najboljši dramatiški pisatelj na slovanskem jugu. Sploh bi želeli, da bi se naši prelagatelji nekoliko bolj ozirali na priznane dobre slovanske, osobito poljske vesele igre in ako prelagajo iz neslovanskih slovstev, da bi rajši po Mandelčevem vzgledu slovenili nam krasne francoske, nego okorne nemške igre.

Truplo sv. Agapita mučenika v Novi Cerkvi. Spisal Jarnej Voh, kaplan pri Novi Cerkvi. Ponatis iz „Slovenskega Gospodarja“. V Mariboru 1882, 8, 24 str. Tiskal Janez Leon. Založil pisatelj, pri katerem se knjižica dobiva po 8 kr. G. Voh nam opisuje, kdo je bil sv. Agapit in kako je njegovo truplo prišlo iz rimskih katakomb k sv. Ani v Konjicah in od ondod l. 1793. k Novi Cerkvi in kakšnih duhovnih milostij se udeleže tisti, ki časté truplo sv. Agapita. Knjižico je zanimljivo čitati zaradi mnogih pridejanih zgodovinskih in biografičnih črtic o razmerah novocerkevke dekanije koncem minulega in v začetku sedanjega stoletja.

Postni list Andreja, nadškofa Goriškega. Založila nadškofija. Hilarijanska tiskarnica v Gorici 1882, 4, 4 str. List govori o češčenci D. Marije ter razgláša navadno postno postavo.

Nov slovensk rokopis. Ljubljanska c. k. licealna knjižnica hrani, kakor je znano, slovensko prelogo štirskega vinogradskega zakona, izdelano 1644. l. Te dni našel je g. Deschmann v neki knjigi bivšega Dolskega arkiva (kateri je zdaj v kranjskem muzeji) tega istega zakona starejšo, do zdaj povsem neznano prelogo, ki je osobito zaradi jezika zanimljiva, kajti v njej se nahajajo i starinske, še Trubarju neznane oblike i mnoge besede, dosedaj pogrešane, n. pr. . . . wie es in der Landshandvest begriffen ist . . . sloveni se tu: kakur je Vdehelfkim rozhinu (ročinu) sapopadenú . . . (pag. 14. cap. XX.) Naslov dragocenemu temu spomeniku, pisanemu na 27 listih fol. je sledeči: „GORNII BVQVI od krailaue Suetlosti offen innu poterien general inu Priuilegium Is Nou u Slauenfki Jefigk fstulmazhan skufi Andrea Rezla Farmostra na Rakj. Anno M: D: LXXXII. — G. Deschmann je ta v formalnem in leksikalnem oziru preimenitni rokopis slovenski izročil g. Levstiku, da ga znanstveno preišče.

„Dramatiško društvo“ razpošilja te dni s svojimi knjigami za l. 1881. tudi tajnikovo poročilo o društvenem delovanji in blagajnikovo poročilo o društvenih dohodkih in stroških za čas od 1. oktobra 1880. do 1. oktobra 1882. leta. Iz prvega posnemljemo, da je društvo v tej dobi priredilo štiri javne predstave ter da z novčno pomočjo dež. odbora kranjskega namerava na svetlo dati obširno „Slovensko poetiko“. Blagajnik nam poroča, da je imelo društvo v zgoraj imenovanem društvenem letu 1696 gld. 40 kr. dohodkov, a 1649 gld. 12 kr. stroškov; prebitka je tedaj 47 gld. 28 kr. Vkupne imovine ima društvo 5940 gld. 35 kr. Mandelčev spomenik stal je 297 gld. 11 kr. Ker je društvo v ta namen nabralo samo 180 gld. 15 kr., ostaje še 116 gld. 96 kr. dolgá, katerega misli društvo plačati z dohodki od javnih beril. Imenik nam kaže 220 družabnikov; med njimi žal! pogrešamo dolge dolge vrste obče znanih in imovitih domoljubov. A kakor je videti iz računov, niti ta mala peščica družabnikov ne plačuje redno

letnih doneskov! — Da si prihrani nekoliko stroškov, izdalo je letos društvo vseh osem iger v jednom zvezku, a društvo prodaja tudi posamezne igre. Čitalnicam in narodnim društvom sploh priporočamo, da si od vsake igre omislijo celo garnituro, t. j. toliko knjižic, kolikor jih je igralcem treba o provajanji. Cele tiskane igre učečim se igralcem mnogo bolje ustrezajo, nego samo izpisane naloge, vrhu tega so pa še cenejše. Kdor od društva vsaj za 4 gld. knjig za jedenkrat naroči, popusti mu društvo 20% navadne cene, ki je naznačena na zavitkih vsacega zvezka.

Nove šolske knjige. Ne prof. Lavtar (kakor smo zadnjič poročali), ampak prof. Andrej Senekovič piše fiziko ali prirodoslovje za nižje gimnazije in realke. Knjiga bode v rokopisu v kratkem dovršena. V terminološkem delu se bode popolnem ujemala s prof. Celestinovo aritmetiko. — Naučno ministerstvo je odobrilo rokopis šolske knjige „Domoznanstvo“, katero je o avstrijskem Primorji spisal prof. Simon Rutar. Knjiga je namenjena učiteljskemu v Gorici in Kopru.

„*Politik*“ objavila je v 53. listu t. l. članek „Ein neuer slovenischer Dichter“, v katerem g. Fr. Selak jako pohvalno govori o našem pesniku X—u.

Rihar ali Richter? Ocenjaje gospoda Julija pl. Kleinmayra „Zgodovino slovenskega slovstva“ v „Ljubljanskem Zvonu“ lanskega léta govorim na 771. strani „v Zgodovini slovenskega slovstva“ na 72. str. mej presojevalci Japljevega in Kumerdejevega sv. pisma čitamo tudi J. Riharja. Ali ta župnik se je imenoval Josip Richter, a ne Rihar itd. — To je treba razreči; kajti na omenjenega sv. pisma III. délu (pars tertia), v katerem so bukke obeh kronik in drugo, (Labaci, typis Theres. Eger, viduae 1801.), nahajamo dva prelagatelja tega sveto-pisemskega kósa, imenovana takó: „per Josephum Richer, Parochum ad S. Petri in Commenda, et Modestum Schrey, Cap. Loc. ad S. Jacobi penes Savum“. Na tega sv. pisma ónem délu, v katerem so Mali Proroki (Labaci 1800.), zopet čitamo: „per Josephum Schkriner, c. r. Par. ad Annunc. B. V. Lab., et Josephum Richer, Par. ad S. Petri in Commenda“. Potem rečenega sv. pisma I. dél (evangelisti), drugič natisnen (editio secunda) v Ljubljani 1800. l., (v Japljevem predgovoru) našega pisatelja zóve: „D. Josephus Richer, Carniolus Pílllichgracensis.“ — Richterja nikder ní najti, in zatorej tudi Miklošičevo „Slovensko berilo za 8. gymn. razred“ prav uči, kà tega duhovnika imenuje Riharja, o katerem jaz ne vém, kdaj se je porodil, kdaj li umrl. Izmej starih imenikov naše duhovščine (catalogus cleri) licejska knjižnica Ljubljanska hrani jednega s 1797. l. Iz njega vidimo, da je Richer Josephus to léto v Ljubljani kaplanóval pri sv. Jakobu ter z njim vred poleg družih i Valentin Vodnik (Vodnig Marcell. Valent. Franc. Benef. Demscher.) Duhovniški imeniki te dóbe še ne pripovedujo, katerega léta se je kdo porodil. Neokretna pisava Richer je kriva, da se je Čop zmotil in zapisal Richter, namesto Rihar, česar potlej ní zapazil niti sam Kopitar, skozi katerega roke je 1831. l. šel Čopov rokopis o slovenski književnosti v Novi Sad k Šafařiku. (J. Jireček na IV. str. svojega predgovora k Šafařikovi knjigi „Geschichte der südslawischen Literatur“, I., Prag 1864.) Takó je prišlo, da to Šafařikovo délo na 35., 109. in 192. str. imenuje našega pisatelja vedno Jožefa (Jos.) Richterja. Mislim sem tudi jaz, da je učenemu Čopu, tedánjemu bibliotekarju Ljubljanske knjižnice, iz katere je največ prepisal, kar je dobil Šafařik od njega, in Riharjevemu vrstniku, Slovénu Kopitarju, velicemu slavistu, ter za njima i Šafařiku trdno verjeti; a

vender se je tukaj pokazalo drugače. Ali zopet sodim, da bi ta slučaj utegnil biti jedini, v katerem je proti Šafariku obveljalo Janežičevo mnenje, povedano v „Pregledu slovenskega slovstva,“ kateri je bil natisnen 1854. l. v njega slovnici.

Fr. Levstik.

Javno predavanje osnovali so v korist Mandelčevemu spomeniku gg. dr. Ivan Tavčar, dr. V. Zarnik in Ivan Hribar v ljubljanski čitalnici. Dne 19. marcija govoril je g. dr. Tavčar o poezijah Simona Jenka; dne 26. marcija g. dr. Zarnik o svojem potovanji od Pontebe do Vezuva in dne 2. aprila g. Hribar o Puškinu in njegovih poezijah.

V *zabavnem in literarnem klubu Ljubljanskem* govorili so zadnje tedne: g. Železnikar o nekem zanimljivem kazenskem dogodku na južnem Štajerskem; g. Potočnik o poljskih razmerah po Galiciji l. 1863.; g. Hribar o Puškinu in o Koseskega prevodih Puškinovih poezij; g. Šubic o kranjskih prirodopisnih Skopoliji in Plemlji; g. Bežek jeden večer o Madagaskarcih in drug večer o Turgenjevu in njega spisih.

Dr. Alojzij Vojteh Šembera †, profesor českega jezika in česke književnosti na vseučilišči dunajskem, c. kr. ministerski tajnik in urednik českega državnega zakonika, znamenit učenjak in pisatelj česki, umrl je 23. marcija na Dunaji. Porojen je bil Šembera 21. marcija 1807. leta v Visokem Mytu na Českem; gimnazijo je dovršil v Litomyšlu, modroslovne in pravoslovne studije v Pragi. Potem je služil najprej za avskultanta pri magistratu brnskem, potem za profesorja na stanovski akademiji v Olomuci in v Brni, od koder je bil l. 1848. poklican za učitelja českemu jeziku na vseučilišči dunajskem. Od leta 1857. dalje uredoval je tudi državnega zakonika česko izdavo. Šembera bil je jako rodoviten pisatelj česki. V svojih mladih letih pisal je v mnogo časopisov českih, pozneje je izdal več znamenitih zgodovinskih in krajepisnih monografij. Izmed najznamenitejših knjig njegovih so te: Vpad Mongolov v Moravsko (1841), Slovani v Dolnji Avstriji (1844), Ortografija Husova (1857), Zgodovina českega jezika in česke literature (1858, tretje izdanje 1869), Zapadni Slovani v praveku (1868). V novejšem času dal je na svetlo dve knjigi, v katerih je pobijal pristnost rokopisa Kraljedvorskega ter se z njimi zapletel v hud literaren boj, ki je posepil smrt slavnega moža.

Preširnov napis, ki se nahaja na velikem zvonu pri Sv. Joštu in katerega je v „Slov.“ lani objavil g. Žlogar in za njim „Ljublj. Zvon“ (I. 2. 127), bil je prvič natisnen že v H. Costovih „Reiseerinnerungen aus Krain“ (Laibach 1848, pag. 246). A ta knjiga ne pripoveduje, čega v je napis. G. Žlogarju gre zasluga, da je korenito dokazal, da je napis res Preširnov.

Ali so Slovenci zares Hrvatje? Znano je, da je Starčevićeva stranka v Hrvatski Slovence že davno za „planinske Hrvate“ proglasila po gaslu „Hrvati svi i svuda.“ Ta nauk se je na Hrvatskem že popolnoma udomačil in prvi broj mesečnika „Kroatische Revue“ piše na str. 57., da se je „še v XVI. stoletji v Ljubljani hrvatski govorilo in da so l. 1559. našega Trubarja uradno za Hrvata oklicali.“ Proti tej trditvi so brezuspešni vsi zgodovinski dokazi in glasovi vseh narodopisnih avtoritet. Kadar jim, te navajaš, naredé se Hrvatje gluhi in slepi ter ti k večjemu odgovarjajo, da so vsi učenjaki, na čelu jim prof. Miklošič, nasprotniki Hrvatom in da kot tujci niso sposobni soditi o hrvatskih razmerah.

Ali tudi domači, hrvatski učenjaki ne morejo pritrjevati starčevičjanski pretiranosti. Za vzgled podajemo danes svojim čitateljem mnenje prvega hrvatskega jezikoslovca in učenjaka, po vsem svetu znanega slavista prof. Jagića na univerzi v Peterburgu. Ta je ocenil v svojem „Archiv für slav. Philologie“ VI. zv. pag. 148. Florjanskega delo „Konstantin Porfirodnyj kak pisatelj o južnih Slavjanah.“ — V tej oceni zametava Jagić najpoprej razdeljenje Slovanov v sami dve veji, kar je že davno kot napačno dokazano, a vendar se po naših šolah še vedno tako uči. Potem razlaga Jagić, da so vsa slovanska plemena po svoji jezikovni sorodnosti jedno poleg druge razvrščena, samo Hrvatostri zagozdili so se kot klin med druge južne Slovane. Prav lahko je dokazati, da Hrvatostri ne posredujejo med Slovenci in Bolgari kakor kakšen jezikovni most med njimi, (kakor posredujejo n. pr. Lužičani med Poljaki in Čehi). Iz tega sledi torej, da Hrvatostri še ni bilo na južni strani Dunava, ko so se Slovenci in Bolgari v svojo denašnjo domovino selili. Resnično pa je, da je hrvaščina izmed vseh slovanskih jezikov najbližja slovenščini (in bolgarščini) in da sta si morali té dve plemeni sosedni biti že v stari pradomovini slovanski.

Nadalje se tudi Jagić popolnoma ujema z vsemi učenjaki, ki prištevajo zagrebške Hrvate Slovincem in ne Srbohrvatom. Jagić piše namreč od besede do besede tako-le: „Zu den westlichen Südslaven (nach der heutigen Benennung Slovenen) rechnen ich die Bewohner Kärntens, Krains, der Steiermark, Westungarns und des nordwestlichen Kroatiens.“

Za nas je torej stvar določena in jasna kot beli dan. Nečemo se prepirati, a toliko se nam je vendar potrebno zdelo omeniti o tem vprašanju oziraje se na grobe besede, s katerimi je nedavno neki odlični list hrvatski zgrabil našega prof. Šumana zaradi njegove knjige „die Slovenen“, katera o tej košljivi stvari tako sodi kakor Miklošič in — Hrvat Jagić!

Iz Zagreba se nam piše 15. marcija: Ta mesec sicer ne morem poročati o Bog si zna koliko književnih novostih, ali to, kar kanim povedati, vsekako je zanimanja vredno — Najprej naj bode povedano, da je g. Fran Folnegović sedanji urednik „Vienca“ izdal „Poziv k predbrojki na pjesme Andrije Palmovića“, o katerega pesnika prerani smrti je „Ljublj. Zvon“ že poročal. Ves dobitek te izdaje namenjen je spomeniku, ki bi se imel postaviti na njegov grob. — Palmović bil je pravi pesnik, pesnik po milosti božji in za tega delj priporočamo vsem prijateljem hrvatske književnosti toplo to podjetje g. Fr. Folnegovića. — „Hrvatske Vile“, velikega ilustrovanega časopisa hrvatskega, prišel je drugi sešitek med ljudi. Zadržaj mu je sledeči: Pesni: Zagorju — A. Kovačić; Vienac — A. H.; Sitne pjesme — Tugomil; Turobnice — I. M. Proza: Primorci — Jenio Sisolski; Može li se tako živiti? — Lukjanov-Milarev; O teoriji novele — J. Hranilović; Ovjekovjenčana stranica — D. K.; Juraj Dobrila; Trst — V. S.; Čovjek i priroda — V. K.; Hrvatsko kazalište; Listek. Slike: Juraj Dobrila; — Vienac; — Trst; — Skadarsko jezero; — Prediel iz Črnogore; — Dubovac kod Karlovca; — Nošnje za gospodje i djecu; — Hristovo krštenje (fotografski svetlotisek kot priloga) in Bašibozuci vode hercegovačke djevojke na pazar (na zavitku).

Leta 1871. osnovali so si rodoljubni hrvatski učitelji pedagoški književno društvo, kateremu bi bila svrha, širiti strokovno znanje in občo izobraženost

hrvatskih ljudskih učiteljev in zastopati interese domačih ljudskih šol brez razlike vere. Da se ta namen doseže, jelo je društvo izdavat šolski list „Napredak“ in časopis za mladež „Smilje“; vrhu tega izdalo je 14 knjig za učitelje in 7 za mladež. Iz začetka imelo je društvo mnogo protivnikov, no zdaj šteje že 25 častnih, 65 pravih, 11 dopisujočih članov, 320 utemeljiteljev in 1005 podpirateljev, a imetka ima 7927 gld. 27 kr. — Hrabro naprej!

Jugoslovanske akademije filologično-zgodovinski odsek imel je v 16. dan februarja meseca sejo, v kateri je čital prvosednik dr. Fran Rački nekrolog dopisujočega člana in kijevskega vseučilišnega profesorja A. A. Kotljarevskega, ki je lani 44 let star v Pisi umrl. — V sednici matematično-prirodoslovnega razreda, dne 1. marca čital je pravi član J. Torbar izvadek večjega za tisek namenjenega poročila o potresu 9. novembra 1880. Poročilo razpada v štiri dele. V prvem najobsežnejšem delu navedeni so potresni pojavi, ki jih je, ali komisija po akademiji sestavljena nabrala, ali ki so jih zanesljivi možje prijavi ali so v časopisih tiskani. Slednji so najmenj zanesljivi. V drugem delu razpravlja akademik posebne pri velikem potresu opazovane prikazni. V tretjem delu razlaga teoretične zaključke na temelji opazovanih pojavov. Iz vsega tega ukrepa akademik, da je ognjišče potresa med Kraljevim Vrhom in Zelino okolo Planine v globini 12,4 km. V četrtem delu navaja akademik škodo, ki znaša po vsej Hrvatski 3,276.130. gld.

Zadnje dni izložene so bile v prodajalnici Bothejevi v Ilici slike dobro znanega hrvatskega umetnika Mašića. Občinstvo se je zanje zelo zanimalo in kritika strokovnjaška jih je močno hvalila. Najboljša vseh slik je „Vrt v solnci“; Mašić obljubil je zagrebškemu „Vencu“ nekoliko originalnih slik ter potuje v to svrhu po Slavoniji, da začne v slikah zbirati narodne kostume.

S Slovenskega prihajajo često naročila za hrvatske knjige, za tega delj menim, da je tu na mestu, ako priporočam knjigarno L. Hartmana (Kugli i Deutsch) v Zagrebu. Ta knjigarna, ne sanjo da je do zdaj založila največ hrvatskih knjig, izdaje tudi vsak mesec „Viestnik“, v katerem se navajajo vse nove hrvatske (srbske) in slovanske knjige.

M. M.

Iz Prage se nam piše 18. marcija: Česke književnosti silno napredovanje more le tá presojati, ki ima priliko bivati v književnem središču českega naroda, v zlati Pragi. Ker v „Ljub. Zvonu“ že dolgo nobenega dopisa ni bilo, mislim, da bodem bralcem ustregel, ako črhnem katero o česki literaturi slednjih tednov. Kar se beletristike tiče, mora vsak razboren človek priznati, da se divno razcvita. — „Maticice lidu“ šestnajstega tečaja broj izšel je nedavno ter prinesel „Levo-hradecká povídka od Vaclava Beneše Třebizského.“ Tega pisatelja so že prej močno hvalili, toda vsi česki kritiki so zložni v tém, da je nova ta „povídka“ njega najboljši dušni proizvod. Beneš Třebizsky slika v tej povesti tožno, pretožno dobo česke povestnice, dobo belogorske bitke. Zato je pa dobro, da je izšla povest v „Maticice lidu“; tem potem prišla bode v narod in ga vzbujala in navduševala. — „Dvě povídky od A. Jiraska.“ Salonní biblioteky č. 21. Prva povest v tej knjižici opisuje dijaško življenje, a to tako lepo, verno in naravno, da mora dopasti. To isto velja tudi o drugi pripovedki. Pisatelj ima bujno fantazijo, ali se vender ne vzdiguje preveč raz realnega sveta, vrhu tega je pa njegov zlog tako lep, tako eleganten, da ga česke novine ne morejo prehvaliti. — „Josef Kajetan Tyl. Obraz z

našeho života ve třech odděleních. Napsal Ferdinand Šamberk. — Hudbu složil Ant. Dvořák. — To je igra napisana v spomin slavnega českega pisatelja in igralca J. K. Tyla. Šamberkovó delo je krasno, ali Dvořákova glasba — divna! — Adolf Heyduk izdal je epično pesen „Dřevorubec“, katero je imenoval pesnik sam „Kresbou ze Šumavy“. V njej opisuje dogodbo priprostega drvarja, a to je prava tragedija iz življenja!

Nestor českých zgodovinarjev, Vacslav Vladivoj Tomek, izdal je V. knjigo svojega dela, zvanega „Dějepis města Prahy“. Koliko znanja in koliko truda je slavni ta učenjak v to monumentalno delo uležel, razvidno je iz tega, da se primerja s Palackeega zgodovino česko in Šafaříkovimi slovanskimi starožitnostimi.

Omenjati mi je končno tudi nekaterih posebno izvrstnih literarnih časopisov českých. Že v 1. številki „Ljubljanskega Zvona“ priporočali ste mesečnik „Osvěto“, katera v obliki znanih francoskih „Revue“ prinaša samo po obliki in vsebini dovršene znanstvene in leposlovne razprave prvih českých pisateljev in učenjakov. — Danes se mi je spominati „Světězora“. Ta v obliki ilustrovanih nemških, francoskih in angleških novin izhajajoči, vselej po tri velike tiskane pole obsežni tednik prinaša lepe raznovrstne slike in imenitnih slovanskih mož portrete ter raznovrstne izvirne ali iz slovanskih jezikov preložene razprave znanstvene in leposlovne vsebine. Zanimljiv je dobro sestavljeni kratki pregled o književnem napredku in umetnostnih proizvodih vseh narodov slovanskih. „Světězora“ stane za celo leto po 9 gld. 50 kr. — „Květy. Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy“ imenuje se mesečnik z ilustracijami, katerega v zvezkih po 8 tiskanih pol obsežnih uredjeta Svetopluk Čeh in dr. Servác Heller, a na svitlo daje Vladimír Čech. Četrletna naročnina mu je po 2 gld. 50 kr. Tisk, papir, ilustracije prikupijo človeku list na prvi pogled, a vse hvale vredni so tudi mnogovrstni znanstveni in leposlovni spisi, katere „Květy“ objavljajo. V prvi številki letošnjega leta priobčil je J. J. Toužimský primeren nekrolog o dr. J. Bleiw eis u. — Tretji českí beletristični list je „Lumír“, ki po trikrat na teden in vselej po dve poli obsežen izhaja v Pragi letos že deseto leto. Urednik mu je J. V. Sladek. Tudi ta list, okolo katerega so se zbrali mlajši českí pisatelji, zdi se mi v vsakem oziru priporočila vreden.

— u —

Krasne piruhe prejme slovenski narod za letošnjo Veliko noč. Sloveči naš pesnik X. izdal bode namreč te dni prvi, deset tiskanih pol obsežni zvezek svojih divnih poezij. Knjigo sta prekrasno natisnila Klein in Kovač.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih, ter stane: za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld., za dijake po 4 gld. na leto.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: Fr. Levec.

Uredništvo: v Novih ulicah 5. — **Upravništvo:** na Marije Terezije cesti 5.

Tiska „Národná Tiskárna“ v Ljubljani.

Slovinci!

Ker je dr. Janez Bleiweis vitez Trsteniški izdihnil svojo silno dušo, bil si je vsak slovenski rodoljub v svesti, da je Slovencev sveta dolžnost, skrbeti za vreden spomenik slavnemu rajniku, ki je skoro za štirih desetletij naš narod vodil v vročih borbah za njegov obstanek.

Prvi korak za dejansko izvršitev misli, katera je navdajala vseh narodnjakov srca, storil je poslednji občni zbor ljubljanske čitalnice s sklepom, naj se osnuje poseben odbor, kateremu bode nalog, preudarjati in določati, na kakšen način naj se potomcem ohrani spomin pokojnega dr. Janeza Bleiweisa.

Ta odbor, sestavljen iz kranjskih deželnih poslancev, ljubljanskih meščanov in zastopnikov narodnih društev ljubljanskih, ustanovil se je zdaj in soglasno sklenil, da je nepozabljivemu očetu Slovencev v Ljubljani na javnem prostoru postaviti dostojen spomenik.

Odbor pričakuje, da bode narod slovenski navdušeno pozdravljal to namero in nje izpeljavo omogočil z običajno požrtvovalnostjo. Od več se nam dozdeva vsaka beseda, ki bi še posebno priporočala rojakom plemeniti namen, katerega imamo pred očmi: Bleiweisove zasluge za naš narod same najbolj govore in — dosti glasno!

Vsak zaveden Slovenec, vsaka verna Slovanka naj pripomore po svojih močéh, da se nam ne bode moglo očitati, da naš narod ne časti svojih velicih mož!

Darove za „Bleiweisov spominek“ prejema odborov blagajnik gospod Luka Robič, in bode prejem novcev javno potrjeval po slovenskih novinah.

V Ljubljani dne 12. marcija 1882.

Odbor za „Bleiweisov spomenik“:

Dr. Jarnej Zupanec, c. kr. notar in prvosednik kranjske notarske komore, prvostanik. Luka Robič, c. kr. višji davk. nadzornik v pokoji in deželni poslanec, blagajnik. Fran Ravnikar, načelnik kranjske deželne blagajnice in „Sokolov“ starosta, tajnik. Odborniki: Dr. Andrej Čebašek, kanonik. Jan. Dogan, mizarški mojster. Peter Grasselli, deželnega glavarja namestnik. Jan. Nep. Horak, podpredsednik trgovinske in obrtnijske zbornice. Ivan Hribar, glavni zastopnik banke „Slavije“. Josip Jerič, župnik v pokoji. Karol Klun, državni in deželni poslanec. Matvej Kreč, deželni tajnik. Janez Murnik, trgovinske in obrtnijske zbornice tajnik. Srečko Nolli, kleparski mojster in „Sokolovega“ staroste namestnik. Miha Pakič, trgovinske in obrtnijske zbornice svetovalec. Dr. Fran Papež, odvetnik. Fran Potočnik, c. k. stavb. sketovalec v pokoji in deželni poslanec. Srečko Stegnar, c. kr. učitelj. Luka Svetec, c. kr. notar in deželni poslanec. Dr. Ivan Tavčar, advokat. koncipijent.

I N S E R A T I

„LJUBLJANSKEGA ZVONA“.

Vsak inserat četrť strani obsežen stane vselej po 3 gld., če se tiska jedenkrat, po 2 gld. 50 kr., če se tiska dvakrat in po 2 gld., če se tiska trikrat. Pri daljših inseratih, osobito ako se tiskajo večkrat, dajo se znatni odstotki. Inserate vzprejema „Ljubljanskega Zvona“ upravništvo v Ljubljani, na Marije Terezije cesti 5.

J. GIONTINI,

knjigarna, trgovina z umetnostnimi izdelki in muzikalijami, kakor tudi s papirjem in pisalnim orodjem v Ljubljani, Mestni trg, št. 24

priporoča se za oskrbovanje vseh v to stroko spadajočih stvari, katere se vsakokrat hitro in jako ceno oskrbujejo. Velika zaloga slovenskih molitvenih bukvic in slovenskih ljudskih spisov. (12—4)

KLEIN in KOVAČ,

tiskarna in kaménotiskarna v Ljubljani,
Spitalske ulice št. 3

priporoča svojo dobro urejeno, z najnovejšimi črkami dobro oskrbljeno

T I S K A R N O.

Nahajajo se pa tudi v zalogi:

Deželni zakon in ukazi deželnega poglavarstva oziroma deželne vlade od leta 1852. do leta 1879., veljavni za vojvodino Kranjsko. V pol platnu vezane 1 gld. 50 kr.

Nauk slovénskim županom, kakó jim je délati, kadar opravljajo domačega in izročénega področja dolžnosti. Spisal Anton Globočnik. Na slovénski jezik prelóžil Fr. Levstik. — Cena 1 gld.

Leitfaden für Gemeindevorsteher in ihren Geschäften des selbstständigen und übertragenen Wirkungskreises. Vom k. k. Bezirkshauptmann Anton Globočnik. — Cena 80 kr.

Občinski réd (zakon) vojvodine Kranjske s potrebnimi dodatki in s pridanim zakonom ob odrédbinah občinskih. — Cena 60 kr.

Stavbinski réd (zakon) vojvodine Kranjske s 25. oktobra 1875. — Cena 30 kr. Oboje v nemškem in slovenskem jeziku.

Deželni zakonik za vojvodino Kranjsko. — Posamezne pole po 4 kr.

Nesréča čez nesréčo ali mrtvaška glava. — Cena 12 kr.

Izbrane národne srbske pesni s dodatkom iz smrti Smail-Áge Čengića. S srbsko slovnico, slovenskim tolmačenjem, rečnikom tujih besed in cirilsko abecedo. Priredil Janko Pajk. — Drugi pomnoženi natis. Cena 40 kr.

Gostilna pri „Ogrski Kroni“ v Zagrebu.

(Hôtel zur ungarischen Krone.)

Podpisani naznanjam sl. občinstvu, posebno potnikom iz slovenskih pokrajin, ki hodijo v Zagreb, da sem dané 1. novembra m. l. zopet prevzel

gostilno pri „Ogrski Kroni“ v Zagrebu, sredi mesta, v Illici, blizu Jelačićevega trga.

Naj se vsakteri potrdi k meni priti, ki želi biti dobro postrežen; pripravljena je zmerom najboljša pijača in izvrstna kuhinja, a še posebno priporočam potujočemu občinstvu snažna in v ceno **prenočišča**. v obče pa obetam, da bodem vedno skrbel z vso močjo za to, da bodo moji gosti zadovoljni s postrežbo, kakor tudi z nizkimi cenami.

Pri vsakem dohodu železniškega vlaka stoji na kolodvoru moj omnibus.

Janez Kregar,
gostilničar.

(12—4)

V. Čamernik,
kamnosek
v
Ljubljani,
sv. Petra nasip tik mesarskega mostu,

priporoča se sl. občinstvu za **vsakvrstna stavbna dela** in izdelovanje **nagrobnihih spomenikov** iz raznovrstnega marmorja in po najnižjih cenah.

Prečastiti duhovščini in gg. cerkvenim predstojnikom priporoča se za izdelovanje **vsake vrste cerkvenih del**, katera izvršuje solidno, v ceno in hitro.

S spoštovanjem

V. Čamernik,
kamnosek.

(4—2)

H. Hauptman

v semeniskem poslopji,
Ljubljana,

priporoča po **nizki ceni** najboljše fino semlete

oljnate in suhe barve,
firneže in lake

ter najlepše

čopiče (penzlje)

za slikarje in zidarje.

(4—2)

Oroslav Dolenc,

svečar,

v Ljubljani Gledališke ulice št. 10,
priporoča visokočestiti duhovščini in sl. občinstvu svojo veliko zalogo garantiranih, iz čistega voska izdelanih

voščenihi sveč, voščene zavitke, meden vosek, sveče za pogrebe, procesi e itd.

Podpisani pošilja rožni med kilo po 50 kr. in zaračuna plehasto posodo 30 kr., če se mu novci naprej pošljejo ali pa proti poštnemu podvetju. Tudi kupuje in prodaje med in vosek.

Za mnogo naročila se priporoča

Oroslav Dolenc,
svečar.

(4—2)

Umetne zobe in zobovja

postavlja po najnovjšem americkanskem zistemu v zlatu, vulkanitu ali celoloidu brez bolečin. Plombira z zlatom itd.

Zobne operacije izvršuje popolnem brez bolečin

s prijetnim mamilom

zobni zdravnik

A. Paichel
v Ljubljani,

poleg Hradskega železnega mostu v I. nadstropji.

(12-4)

Josip Geba,

urar,

Ljubljana, Slonove ulice, v Lukmanovi hiši.

Zaloga vsakovrstnih zlatih in srebrnih žepnih ur, visečih in drugih ur, srebrnih verižic itd.

Stavba elektro-magnetičnih telegrafov za hiše in sobe.

Vnanja naročila izvršujejo se točno proti poštnemu povzetju.

Za mnogo naročila se priporoča

J. Geba,

(4-2)

urar.

B. Schitnik in Kunst

v Ljubljani, Judovske ulice št. 4.

Bogata zaloga **obuval** vsakovrstne lastne fabrikacije iz raznovrstnega usnja, po naj novejših modnih žurnalih izdelanega, priporočata po najnižjih cenah

B. Schitnik in Kunst
v Ljubljan.

Izdelana obuvala si lahko vsak pogleda in izbere iz naše zaloge.

Popravila vsake vrste izvršujejo se natanko in hitro po naročilu in se zaračunajo po najnižjih cenah.

Naročila **po pošti** se hitro, solidno in točno izvršujejo, ako se nam pošlje uzorno obuvalo.

Mere se za poznejša naročila skrbno spravljajo in cenilniki franco razpošiljajo. (12-4)

Peregrin Kajzel,

trgovina s steklom v Ljubljani, na Starem trgu št. 30,

priporoča bogato in različno zalogo steklenic, kozarcev, porcelana, bele prstene robe, rujave žgane kuhinjske posode iz Znojma, zrcala iz tovarne grofa Kinskega, z oljem tiskane podobe, pozlačene okvire izdelane na mero od 9 kr. do 51 kr. meter, cerkvene svečnike, šipe českega in belgiškega izdelka, katere se tudi udelavajo v okna starih in novih poslopij, za cerkve v gotičnem zlogu z barvanimi šipami, petrolejske svetilnice, po nizkih cenah. Prekupci dobivajo rabat.

Naznanjam sl. občinstvu da sem naročil v olju tiskano podobo umrlega

Dr. J. Bleiweisa viteza Trsteniškega visoko 79 centimetrov, široko 63 centimetrov. Podoba jako izvrstno izdelana, bode služila v krasbo vsaki sobi. Ker sem naročil samo gotovo število podob, prosim, vsakega, kdor želi sliko gotovo dobiti, da pošlje ceno 4 gl. Slika izide konec februarja. (12-4)

C. kr. privilegirana
Azienda Assicuratrice

v Trstu

najstarejše avstrijsko zavarovalno
društvo ustanovljeno l. 1822.

Ustanovni kapital: 4.000.000 gl.

Prejema proti dober kup
premijam in najkulantnejšim po-
gojem zavarovanje proti ognju
in transportnim škodam, kakor
tudi zavarovanja na življenje
in nesrečne slučaje v raznih
kombinacijah.

Glavni zastopnik za Kranjsko

J. Perdan,

trgovec in hišni posestnik, cesarja
Jožefa trg

v Ljubljani. (12-4)

HOTEL

pri

avstrijskem caru

(„Kaiser von Oesterreich“)

sv. Petra predmestje št. 3,

v Ljubljani,

prporoča p. n. potujočemu ob-
činstvu svoje na novo jako lično
opravljene

spalne sobe.

V hiši je tudi dobro znana
restavracija z vrtom,
kjer se toči dobro dolensko vino,
ukusno Auerjevo pivo in se do-
biva v ceno zajutrek, kosilo
in večerja. (4-2)

Zelezna trgovina

na drobno in debelo

Joh. Nep. Achtschina

(prej Sp. Pesslacka)

Ljubljana, Gledališke ulice 8.

Zaloga hranilnih ognjišč vsake vrste, peči, ki se
dado regulirati, okove pri stavbah in za razno hišno
orodje, vsakovrstno delavno orodje za delo v zemlji pri
zidanji železnic in cest, traverze, cement in debel papir
za strehe, kakor tudi vsakovrstno železo in železno blago
in kuhinjsko orodje.

*Najboljše erste plugov. Za cementiranje, pripravljene
in cementirane tehnice, mere in uteži. Velika zaloga železnih
in prav dobro pozlačenih nagrobnih križev in spomenikov. Velika zaloga vodnih žag
in pil z garancijo.*

Prevzemajo se vsa ključavničarska dela, kakor ognjišča,
železni okovi pri stavbah, ograje, vrata itd.

Zaloga

• kr. priv. svinčene in cinkove belobe in kemičnih barv iz fabrike CONCORDIA
v Hrastniku.

*Samo pri meni se prodajajo EKSTINKTERJI „Patent Beyhl“, tako imenovani
privočni in prenesljivi samodelujoči, ogenj hitro gasišči aparati.*

Cenilniki in risarije se drage volje razpošiljajo.

(12-4)

Resnično je šivalni stroj dan danes že nepogrešno hišno orodje za vsako hišo in razširjenega je na milijone komadov po raznih stanov h človeških.

Šivalni stroj lepša vsaki salon, navdušuje dame in igraje gospe napravljajo svojo obleko, perilo in druge stvari. Nihče, kdor ga še nima, naj tedaj ne zamudi istega kar najhitreje pri meni naročiti, pa to samo tedaj, ako želi zanesljiv, gotov, dober soliden in primeren šivalni stroj kupiti, a ne zametati novcev za ponarejen šivalen stroj.

Velikanska zaloga pravih ameriških **Singerjevih** strojev, od katerih se jih rabi že sedaj 4,000.000 komadov, nadalje mnogokrat izboljšanih pravih **Wheeler-Wilson**-strojev, med temi najnovejša vrsta z ravno iglo, končno originalni stroji **Elije Howeja**, ki je šivalne stroje iznašel v Newyorku z najnovejšimi neverjetno umetnimi popravami, nahaja se pri meni. **Zastopstvo** vseh teh pravih strojev je po pogodbi za vso Kranjsko le v **mojih rokah** in hvala Bogu vsled konkurenceje **s slabo ponarejenimi stroji**, kateri svoji nalogi **nikdar** že zdaj ne zadostujejo; a ki bodo še menj zadostovali v prihodnje, prisiljen sem bil, da sem v Ljubljani najel še jedno **prav veliko prodajnico** in da sem svoje delavske moči znatno pomnožil.

Prodajam vsakega teh za 5 let garantiranih strojev, kakor že leta, tudi proti majhenim mesečnim vplačilom na obroke od 4 do 5 gl. in na aro od 10 do 15 gl. Po tem potu je mogoče prav lahko kupiti danes tako v ceno potrebni šivalni stroj. Ako treba poprav pri šivalnih strojih, oskrbujejo se v moji mehanični delavnici brzo in najboljše. Tudi se prevzema čiščenje strojev.

Velika zaloga svile za stroje, cvirn na vretenih in v mrežah, velika zaloga v ovčji in bombažni robi, isto tako v iglicah za šivalne stroje. Posamezni oddelki za šivalne stroje dobivajo se pri meni boljši in cenejši, kakor kje drugod.

Neprestano imam tudi v zalogi proti ognju in ulomu popolnem varne **blagajnice** od **F. Wertheima in Comp.** tudi po izredno nizkih izmanjšanih fabriških cenah.

Za solidno in točno postrežbo jamči moja dobra že 11 let v Ljubljani obstoječa in po vsej deželi Kranjski dobro znana firma, katera se priporoča i nadalje blagovoljnosti sl. občinstva in za mnoga naročila najiskrenejše s spoštovanjem

(12—4)

Fran Detter.

Ljubljana, Mestni trg 168 na oglu pod Trančo poleg železnega mosta.

Lekarna

„pri samoroğu“

Jul. pl. Trnkóczy-jeva
na mestnem trgu v Ljubljani.

priporoča p. n. občinstvu sledeče, zmerom sveže (frišne) vsled dolgoletnega izkustva kot **izvrstno uplivne** priznane specialitete, izkušena domača in **homeopatiška zdravila**:

Cvet zoper trganje,

po dr. Maliču,

je odločno najboljšo zdravilo zoper *protin* ter *revmatizem*, *trganje po udih*, *bolečine v križi* ter *živcih*, *oteklino*, *otrpanele ude* in *kite* itd., malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo „*cvetu zoper trganje po dr. Maliču*“ z *zraven stoječim znamenjem*; 1 steklenica 50 kr.

Planinski želišni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vratobol itd.; 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki.

Pomuhljevo (Dorsoh) jetrno olje,

najboljše vrste, izborno zoper bramore, pljučnico, kožne izpustke in bezgavne oteklino, 1 stekl. 60 kr.

Anaterinska ustna voda,

najboljša za ohranjenje zob ter zobnega mesa in takoj odpravi smrđljivo sapo iz ust, 1 steklenica 40 kr.

Kri čistilne kroglice, o. kr. priv.,

ne smeje bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se uže tisočkrat sijajno osvedočile pri zabasanji človeškega telesa, glavobólu, otrpnenih udih, skazenem želodcu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatljah à 21 kr.; jeden zavoj s 6 škatljami 1 gl. 5 kr. Razpošiljava se le jeden zavoj.

Mazilo zoper pége,

šnje, bradavice (grčice), rudočico na obrazu itd.; če se je neka večerov s tem mazilom namazalo obraz, odpravi vso nesnago z njega brez sledu. — Lonček stane 50 kr.

Angleško mazilo za barvanje las.

Jako dobro in neškodljivo sredstvo za barvanje osivelih las. Lonček z navodom 50 kr.

Odličnim spoštovanjem

11—2)

GESCHÄFTS-SCHUTZ-MARKE.

Aromatična pomada za rast las od dr. Pitha pospešuje rast las in podeli lasem prekrasen lésk. Lonček 60 kr.

Malinčin in ribizljev sok

iz najboljših štajerskih gorskih maline in ribizljev sok, zelo lepo vonječ, čisto in popolnem vztrajen. — Kilo 80 kr.

Jamaica-rum, pravi,

dobivam ga naravnost iz Londona in jamčim za njega izvirnost celo so vsakojake, a tudi v buteljah po 30 kr. in 60 kr. se dobiva

Čaj, naravnost iz Kitajskega,

vedno svéže in najfineje kakovosti in ima znamenit aroma; dalje sonchong, pecco-cvét, carski melang po vsakojakih cenah, a tudi v haličkih po 30 in 50 kr.

Najfineji pariški „Poudre za dame“,

roza in beli; po 30 kr., z rožnim duhom 40 kr.

Homeopatična zdravila

so pri nas že mnogo let uvedena, katerih p. t. občinstvo v naši lekarni zelo zahteva.

Naročila iz deželje izvršujejo se takoj.

Julij pl. Trnkóczy, lekar in kemik.

Hugo Eberl,

barvar in lakirnik,
za frančiškansko cerkvijo v Ljubljani

priporoča svojo bogato zalogo raznih finih **oljnatih barv, firnežov in lakov** in se priporoča za izpeljavo raznih del, spadajočih v njegovo stroko, katere izvršuje točno in v ceno. Vnarnja naročila na barve se brzo in čeno oskrbujejo.

(4-1)

C. J. Hamann.

Zaloga platnenega
perila in modnih
stvarij

v Ljubljani,
na Mestnem trgu št. 17.

Vse perilo je lasten izdelek.

Cenilniki se radovoljno na
zahtevanje pošiljajo.

Gustav Treo,

trgovina s specerijskim,
materjalnim in barvenim
blagom

v Ljubljani, Preširnov trg št. 1.
tik železnega mosta

priporoča svojo bogato oskrbeno zalogo

barv, lakov in čepičev
(pinselnov)

za **slikarje, mazilce in lakirarje.**

(6-2)

Vnarnja naročila se točno
in v ceno izvršujejo.

Kava,

sladkor, čaj, rum, razni likerji, delikatese, južno sadje, drogve, eterično olje, esence, razne barve, francoski šampanjec, kakor tudi druga raznovrstna vina v buteljah dobivajo se najboljše in najceneje pri

H. L. Wenclu

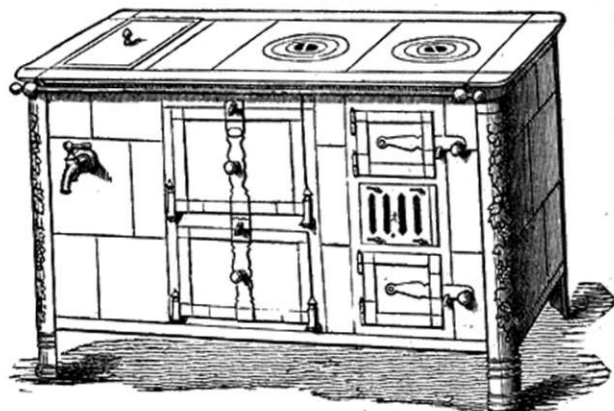
pri „modri krogli“,
na Mestnem trgu v Ljubljani.

A. C. Ahčin,

stavbeni ključničar, v Ljubljani v krojaškej ulici št. 8 (nova),
priporoča svojo veliko, dobro izbrano zalogo

železnih ognjišč in stavbenih obitkov

vseh vrst in velikostij po najbolj nizkih cenah z garancijo.

Zaloga c. kr. priv.
lestničastih mrež za
železna ognjišča in
kuhalne kotle, 40 od-
stotkov kuriva pri-
hranjujočih.

C. kr. patentovane
ploče za železna
ognjišča, katere ne
popokajo od vročine.
Zagotavljajoč prom-
ptno in reelno izvr-
šitev

prevzemljem vsa-
kovrstna stavbe-
na dela in po-
pravljanja.

Cenike s slikami pošiljam na zahtevanje zastonj in franko. (4—1)

Vsake vrste hišno opravo

najpreprostejšo in najelegantnejšo,

vse oprave za stanovanja, hotele, toplice itd.

dekoracije vsake vrste

n sploh vsa dela, ki spadajo v to stroko, preskrbuje dobro narejeno prav v ceno.
11—3)

Fr. Doberlet,

tapezirar in trgovec s hišno opravo v Ljubljani, Frančiškanske ulice št. 14.

M. Neumann-ova

velika zaloga narejenih oblek za gospode, dečke in otroke.

Velik izbor ženskih oblek.

V Ljubljani, Slonove ulice št. 11. (4—1)

Knjige iz Jurčičeve zapuščine

dobivajo se v Ljubljani pri Gerberju in Giontiniju, v Novem mestu
pri Kraju.

„Doktor Zober“, roman, spisal J. Jurčič, velja 60 kr.; „Kalifornske
povesti“, spisal Bret Harte, velja 50 kr.; „Tugomer“, tragedija, spisal
J. Jurčič, velja 60 kr.; „Na Žerinjah“, izviren roman, spisal Janko Krsnik,
velja 60 kr.; „Župnik Wakefieldski“, roman, iz angleščine poslovenil
prof. J. Jesenko, velja 1 gold.; „Mej dvema stoloma“, izviren roman,
spisal J. Jurčič, velja 50 kr.; „Cvet in Sad“, roman, spisal J. Jurčič,
velja 80 kr.; „Zimski večeri“, zbirka novelic, spisal dr. Ivan Tavčar,
velja 50 kr. — Dohodek je namenjen stari slepi materi Jurčičevi.

Tiska „Národna Tiskarna“ v Ljubljani.

Portret

umrlega

dr. J. Bleiweisa vit. Trsteniškega

je ravnokar izšel. V originalu naslikal in v oljnato barvenem tisku izvrstno izvršila sta ga c. kr. dvorna tiskarna in artistični zavod g. Reiffenstaina na Dunaji. Velja pa

Podoba v oljnato barvenem tisku 63^{cm} široka, 79^{cm} visoka, nerazpeta gl. 3.

Podoba na platnu razpeta v 10^{cm} širokem baroque okviru gl. 6.50.

Podoba na platnu razpeta v 13^{cm} širokem baroque okviru gl. 8.
dalje v velikosti 55—68^{cm}.

Podoba v oljnato barvenem tisku z 10^{cm} širokim baroque okvirom gl. 5.80.

Čistega dohodka teh podob namenjena je polovica za „Narodni dom“ in polovica za zidanje cerkve srca Jezusovega.

Z odličnim spoštovanjem

F. Kolman,

zaloga stekla in porcelana v Ljubljani.